

Karelia-ammattikorkeakoulu
Sosionomi (AMK)

Koulukuraattorin ja luokanopettajan moniammatillinen yhteistyö

Yhteistyön väline 3.–6.-luokkalaisten oppimaan oppimisen edistämiseksi

Asta Korhonen
Noora Mäentaka

Opinnäytetyö, toukokuu 2024

www.karelia.fi

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2024
Sosiaalialan koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600 (vaihde)

Tekijä(t)

Asta Korhonen ja Noora Mäentaka

Nimeke

Koulukuraattorin ja luokanopettajan moniammatillinen yhteistyö: Yhteistyön väline 3.–6.-luokkalaisten oppimaan oppimisen edistämiseksi

Toimeksiantaja LeaDo

Tiivistelmä

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli edistää koulukuraattorin ja luokanopettajan moniammatillista yhteistyötä. Opinnäytetyössä tarkasteltiin moniammatillisen yhteistyön erityispiirteitä ja sen tavoitteena oli yhdistää kuraattorin ja opettajan näkökulmia oppilas-huollon tehtävissä kuvattua oppilaiden hyvän oppimisen edistämistä.

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön prosessimallina käytettiin konstruktivistista mallia. Kehittämistyön tiedonkeruuseen ja arviointiin osallistettiin peruskoulun kaksi luokanopettaja ja kaksi koulukuraattoria. Heidän lisäksi tuotosta pyydettiin testaamaan anonyymisti yhtä 4. luokan oppilasryhmää ja heiltä pyydettiin arviointia palautelomakkeella. Opettajilta ja kuraattoreilta pyydettiin arviointia kysymyksillä sähköpostien välityksellä sekä useiden dialogisten etäkeskustelujen muodossa.

Opinnäytetyön tuotoksena syntyi työväline nimeltä "Minä oppijana", joka sisältää 3.–6.-luokan oppilaille tarjottavia tehtäviä oppimaan oppimisen taitojen tukemiseksi. Työväline toimii yhtenä konkreettisenä keinona toteuttaa ehkäisevää moniammatillista yhteistyötä. Tarvetta käytännön yhteistyön työvälineille nähtiin tarpeellisenä.

Kieli
suomi

Sivuja 42
Liitteet 5
Liitesivumäärä 6

Asiasanat

moniammatillinen yhteistyö, koulukuraattori, luokanopettaja, oppimaan oppiminen, yhteisöllinen oppilashuolto

THESIS
May 2024
Degree Programme in social services

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600 (switchboard)

Author (s)
Asta Korhonen and Noora Mäentaka

Title
Collaboration between a School Social Worker and a Class Teacher: A Collaborative Tool to Promote Learning for 3rd–6th Graders

Commissioned by LeaDo

Abstract

The purpose of this thesis was to promote the multi-professional collaboration between a school social worker and a class teacher. The thesis examined the specific features of multi-professional collaboration and aimed to combine the school social worker's and class teacher's perspectives on promoting good student learning as described in the student welfare tasks.

A constructivist model was used as the process model for this functional thesis. Two primary school class teachers and two school social workers participated in the data collection and evaluation of the development work. In addition, a group of fourth grade students were asked to test the output anonymously and give an evaluation using a feedback form.

The output of the thesis was a tool called "I as a learner", which contains tasks for 3rd to 6th grade students to support their skills in learning to learn. The tool is one concrete way of implementing preventive multi-professional collaboration. The need for practical collaboration tools was considered necessary.

Language
Finnish

Pages 42
Appendices 5
Pages of Appendices 6

Keywords

multiprofessional collaboration, school social worker, class teacher, learning to learn, collective pupil welfare services

Sisältö

1 Johdanto	5
2 Koulukuraattorin ja luokanopettajan moniammatillinen yhteistyö	6
2.1 Moniammatillinen yhteistyö	6
2.2 Oppilashuolto	8
2.3 Koulukuraattorin työ	9
2.4 Luokanopettajan työ ja perusopetus	10
3 Yhteistyön lähestymiskulmat	11
3.1 Yhteistyön lähtökohta	11
3.2 Voimavara- ja ratkaisukeskeinen työskentelyote	12
3.3 Positiivinen pedagogiikka	15
3.4 Lähestymiskulmat oppimaan oppimisen edistämiseen	15
4 Aiemmat opinnäytetyöt	17
5 Opinnäytetyön lähtökohdat	18
5.1 Toimeksiantajana LeaDo -oppimiskeskus	18
5.2. Tarkoitus, tavoite ja tuotos	20
6 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	20
6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö	20
6.2 Prosessia ohjaava malli	21
6.3 Osallistavat ja tiedonhankinnan menetelmät	22
6.4 Arviointimenetelmät	23
7 Kehittämistyön prosessin vaiheet	25
7.1 Toiminnan aloitus ja suunnittelu	25
7.2 Toiminnan esi- ja työstövaihe	26
7.3 Toteutuksen tarkistus ja viimeistely	30
8 ”Minä oppijana” -työväline	31
8.1 ”Minä oppijana” -oppimispolku	31
8.2 Työvälineen arviointi	35
9 Pohdinta	36
9.1 Johtopäätökset	36
9.2 Luotettavuus ja eettisyys	37
9.3 Ammatillinen kehitys	39
9.4 Hyödynnettävyys ja kehitysideoita	40
Lähteet	41

Liitteet

Liite 1	Tuotoksen suunnittelun raakaversio
Liite 2	Kirje oppilaiden huoltajille
Liite 3	Palautelomake oppilaille
Liite 4	Palautelomake opettajalle
Liite 5	Ohjeistus luokanopettajalle ja koulukuraattorille työvälineen käyttöön

1 Johdanto

Suomalaisen peruskoulun oppilaiden yleisen hyvinvoinnin ja PISA-tulosten muutokset ovat herättäneet runsaasti keskustelua eri ammattilaisten kesken. Kukin ammattiryhmä osallistuu niihin omista ammatillisista lähtökohdista käsin, mutta lasten oppimistulosten heikentyminen ja oppilaiden surulliset pahoinvoinnin ilmiöt koetaan yhteiseksi huolen aiheeksi. Oppilaiden parissa tehtävää ennaltaehkäisevää työtä moniammatillisena yhteistyönä kaivataan ongelmien kärjistymisen estämiseksi. Haastavimmaksi koetaan kysymys, miten ehkäisevää työtä käytännön työelämässä yhteistyönä toteutetaan.

Opinnäytetyömme tarkoituksena on edistää luokanopettajan ja koulukuraattorin moniammatillista yhteistyötä. Yhteistyön viitekehyksenä on yhteisöllisen oppilashuollon ennaltaehkäisevä työ, joka on koko kouluhenkilöstön yhteinen tehtävä. Opinnäytetyössämme on tavoitteena koulukuraattorin ja luokanopettajan lähestymiskulmien yhdistäminen oppilaiden hyvän oppimisen edistämiseksi. Yhteinen näkökulma löytyy luokanopettajan positiivisen pedagogiikan ja sosionomin voimavara- ja ratkaisukeskeisen ajattelumallin kautta. Teoriapohja painottuu sosiaalityön näkökulmiin.

Opinnäytetyömme toimeksiantajana on peruskouluun suunnattu pedagoginen innovaatio LeaDo. Toimeksiantona oli sosiaalialan osaamisen skaalaaminen innovatiivisella tavalla opettajien tueksi. Toiminnallisen opinnäytetyömme tuotoksena kehitimme konkreettisen työvälineen edistämään luokanopettajan ja koulukuraattorin moniammatillista yhteistyötä. Työvälineessä yhdistyy molempien työmenetelmiä ja sen näkökulmana on toimia ennaltaehkäisevänä menetelmänä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvatuissa oppimaan oppimisen taidoissa 3.–6.-luokka-asteilla.

2 Koulukuraattorin ja luokanopettajan moniammatillinen yhteistyö

2.1 Moniammatillinen yhteistyö

Moniammatillisella yhteistyöllä tarkoitetaan eri asiantuntijoiden yhteistyötä, jota yhdistää yhteinen tehtävä ja tavoitteet. Hirvonen, Hujala, Kekoni, Laulainen ja Mönkkönen (2019) kuvaavat sosiaalityön tutkija Laura Bronsteinin esittämää moniammatillista yhteistyötä sosiaalityön näkökulmasta. Työ on menestyksekkäintä, kun huomioidaan viisi osa-aluetta, joihin moniammatillisen työskentelyn hyödyt nojaavat. Ensimmäinen osa-alue on keskinäinen riippuvuus, jolloin jokaisella ammattilaisella on kyky ymmärtää oma asiantuntijan roolinsa moniammatillisessa työskentelyssä. Tällöin ryhmän toiminta perustuu keskinäiseen luottamukseen. Kun keskinäinen riippuvuus toteutuu, päästään toiseen osa-alueeseen: uudelleen rakentuvat ammatilliset toimintatavat. Näitä ovat esimerkiksi ohjeistukset ja palvelut, joista asiakas saa parhaimman hyödyn, kun niitä uudistetaan. Onnistuneen moniammatillisen työskentelyn kolmas osa-alue on joustavuus, joka voi ilmentyä uuden roolin omaksumisena yhteistyössä. Neljäs osa-alue on tavoitteiden yhteinen omistajuus, eli asiakkaan ja ammattilaisen jaettu vastuu asiakastyön prosessin läpi. Moniammatillisen yhteistyön viimeinen osa-alue onnistumisen kannalta on prosessin reflektointi. Reflektointi on itsearvioinnin väline, jota tiimi voi hyödyntää kehittyäkseen. (Hirvonen, Hujala, Kekoni, Laulainen & Mönkkönen 2019, 12–19.)

Viiden osa-alueen lisäksi Bronstein on maininnut neljä tekijää, jotka vaikuttavat moniammatilliseen yhteistyöhön. Ensimmäinen tekijä on ammattilaisen rooli. Varmuus omasta asiantuntijuudesta ja osaamisen merkityksellisyydestä auttaa ammattilaista tekemään yhteistyötä muiden kanssa. Toiseksi rakenteelliset tekijät vaikuttavat moniammatillisen yhteistyön toteutumiseen, kuten organisaatiokulttuuri ja ajalliset rajoitteet. Kolmanneksi persoonalliset tekijät, kuten vuorovaikutustavat ja asenteet, on huomioitava yhteistyön toteutumisen kannalta. Lisäksi tiimin yhteinen historia vaikuttaa työskentelyn sujuvuuteen. (Hirvonen ym. 2019, 12–19.)

Väitöstutkimuksessa "Huoli kytkeytyy osallisuuden rajapintoihin" (2018) tutkittiin oppilashuollon käytännön työn arkea. Oppilashuollon moniammatillisen yhteistyön "osallisuuden rajapinnoilla" voi näkyä eri ammattiryhmien sitoutumista oman alansa sisäisiin toimintamuotoihin ja ammatillisiin käytäntöihin, joka tuo moniammatilliseen yhteistyöhön useampia painotuksia oppilashuollon keskeisiin periaatteisiin ja voi aiheuttaa epäselvyyttä ja ristiriitaisuuksia. Väitöstutkimukseen osallistujat työskentelivät peruskoulussa oppilashuollon ammattilaisina, muun muassa aineen- ja luokanopettajina, erityisopettajina, rehtoreina, psykologeina ja koulukuraattoreina. Tutkimuksessa todettiin kaikkien oppilashuollon ammattilaisten käytännön työn huolien kytkeytyvän osallisuuden rajapintoihin. Rajapinnoilla nähtiin toistuvaa tasapainoilua ja pohdintaa sekä oman, että muiden asiantuntemuksessa, osallisuudessa, jaksamisessa ja rajoissa. Yksittäisiä huolen aiheita nimettiin 143, joista useimmin (46 kertaa) nimettiin ammattilaisten yhteistyön ongelmat ja yhteisten pelisääntöjen puuttuminen. (Peltola, Suorsa, Karhu & Soini 2018.)

Peltola ym. (2018) totesivat oppilashuollon moniammatillista yhteistyötä edistäväksi seikaksi joustavuuden omista perinteisistä toimintatavoista, jonka ehtona pidettiin omalta mukavuusalueelta poistumista. Tällä tarkoitettiin esimerkiksi riittävää perehtymistä muiden ammattilaisten arjen perustehtäviin, uusien käytänteiden oppimista itselle vieraalta ammattiryhmältä, tulkitsemisen sijaan pyrkimystä kuuntelemaan sekä rakentamaan yhteistä ymmärrystä käsillä olevasta asiasta. Tällöin ammattiryhmien erilaisuuteen asennoidutaan pikemminkin yhteistyötä rikastuttavana kuin rikkovana asiana. (Peltola ym. 2018.)

Olenneisimpana moniammatillisen yhteistyön onnistumisessa pidettiin sekä henkilökohtaista, että työyhteisökohtaista valmiutta työskennellä osallisuuden haastavilla rajapinnoilla sen sijaan, että rajapintoja pyritään häivyttämään tai sulauttamaan yhteen. Erilaisuutta hyödyntävä työyhteisö tukee osallisuuden rajapinnoilla työskenteilyä, varaa tilaa keskusteluille erilaisista arjen käytänteistä sekä turvaa uusien toimintamahdollisuuksien tavoittelua. (Peltola ym. 2018.)

2.2 Oppilashuolto

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2014) oppilas- ja opiskeluhuollosta käytetään sanaa oppilashuolto, jota selkeyden vuoksi käytetään myös tässä raportissa kuvaamaan peruskoulun lakisääteistä oppilas- ja opiskeluhuoltoa. Oppilas- ja opiskeluhuoltolaissa (1287/2013) säädetään koulussa tehtävää työtä, jonka tarkoituksena on edistää ja ylläpitää opiskelijan hyvää oppimista, hyvää fyysistä ja psyykkistä terveyttä sekä sosiaalista hyvinvointia. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017.) Oppilashuolto voidaan jakaa yhteisölliseen ja yksilölliseen oppilashuoltoon. Yhteisöllisen oppilashuollon tarkoituksena on edistää oppilaiden hyvinvointia ja terveyttä, oppimista, osallisuutta, sosiaalista vastuullisuutta sekä vuorovaikutusta, jonka lisäksi yhteisöllinen oppilashuolto tähtää opiskeluympäristön terveellisyyteen, turvallisuuteen ja esteettömyyteen. (Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.) Yksilöllinen oppilashuolto puolestaan tarkoittaa koulu- ja opiskeluterveydenhuollonpalveluita, oppilashuollon psykologi- ja koulukuraattoripalveluita, monialaista yksilökohtaista oppilashuoltoa sekä erityisoppilaitosten sosiaali- ja terveyspalveluita. Kaikki oppilaitoksessa työskentelevät osallistuvat oppilashuoltotyöhön, ja oppilaitoksen henkilökunnalla on ensisijainen vastuu oppilaitosyhteisön hyvinvoinnista. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017.)

Oppilashuoltoa toteutetaan ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä yhteisöllisenä oppilashuoltona (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017). Ehkäisevässä työssä on tärkeää ymmärtää mitä on tarkoitus ehkäistä. Kysymykset kuka ehkäisevää työtä tekee ja kelle sekä missä kontekstissa työtä tehdään, ovat olennaisia. Yleisesti ehkäisevä työ on toimintaa, jolla pyritään ehkäisemään tulevaisuudessa syntyviä ongelmia, vaurudutaan ikään kuin "pahan päivän varalle". Ehkäisevä työ on jonkin ongelman ehkäisyä, mutta sama asia voidaan liittää sen vastakohtaan edistämiseen tai vahvistamiseen. Tämä tarkoittaa esimerkiksi hyvän oppimisen edistämisen ja oppimishaasteiden ehkäisemisen kietoutuvan tiiviisti yhteen. Haasteellisin ehkäisevässä työssä on kysymys, millä tavoilla ja keinoilla ehkäisevää työtä käytännön työssä toteutetaan. (Lundbom 2014.)

Lasten ja nuorten parissa työskennellessä ehkäisevä työote sisältää myös varhaisen puuttumisen työtä. Varhaisen puuttumisen työssä jonkinlainen ongelma on jo havaittavissa, mutta vielä korjattavissa varsin vaivattomasti. Käytännön työssä tämä tarkoittaa sitä, että on jo olemassa jokin syy tukea lasta ja antamalla mahdollisimman varhain tukea, ehkäistään ongelman kärjistyminen. (Lundbom 2014.)

2.3 Koulukuraattorin työ

Koulukuraattori on oppilaitoksen sosiaalityön asiantuntija. Koulun sosiaalityö tapahtuu opetus-, sosiaali- ja terveystoimen yhdyspinnoilla. Sosiaalityö on tavoitteellista ja suunnitelmallista asiakas- ja asiantuntijatyötä, jossa rakennetaan sosiaalituen ja palvelujen kokonaisuus. Kokonaisuus vastaa aina yksilön, perheen tai yhteisön tarpeisiin. Asiakkaan tilannetta jäsentämällä pyritään etsimään myönteisiä ratkaisuja ja lisäämään hänen voimavarojaan. Huomio kiinnitetään arkeen, toimintakykyyn ja sosiaalisiin suhteisiin. Koulumaailmassa se tarkoittaa koulukuraattorin olevan apuna, kun lapsi tarvitsee tukea koulunkäyntiin, ystävyyssuhteisiin tai tunteisiin liittyvissä asioissa. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017.) Ongelmia ratkotaan yhdessä oppilaan, hänen perheensä ja muiden asianosaisten kanssa (Helsingin kaupunki 2023).

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain (1287/2013) 7 §:n mukaan koulukuraattorin tehtävänä on antaa opiskelun ja koulunkäynnin tukea ja ohjausta, jonka avulla edistetään opiskeluyhteisön hyvinvointia ja yhteistyötä oppilaiden perheiden ja läheisten kanssa. Lisäksi keskeisenä toimena on oppilaiden oppimisen ja hyvinvoinnin sekä sosiaalisten ja psyykkisten valmiuksien tukeminen.

Oppilas- ja opiskeluhuoltolain (1287/2013) yhtenä tarkoituksena on tarjota varhaista tukea sitä tarvitseville. Varhainen tuki toteutuu koulussa ehkäisevänä lastensuojeluna. Kunnan on järjestettävä ehkäisevää lastensuojelua, jos lapsi tai perhe ei ole lastensuojelun asiakas. Ehkäisevän lastensuojelun tehtävä on edistää ja turvata lapsen kasvu ja kehitys sekä hyvinvointi, ja tukea vanhemmuutta. Ehkäisevää lastensuojelua on esimerkiksi oppilaitoksessa tarjottava tuki, eli koulukuraattorityö. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017.)

Koulukuraattorin tehtävä juontaa juurensa 1970-luvulle, jolloin kansakoulusta siirryttiin peruskoulujärjestelmään. Jotta peruskoulun tavoitteet, oppilaiden kasvu ihmisinä ja yhteiskunnan jäseninä sekä tarpeellisten tietojen ja taitojen opettaminen (Opetushallitus 2023), voitiin saavuttaa, tarvittiin myönteisten vuorovaikutussuhteiden ja oppilaiden terveen kasvun tukemista. Koulun kasvatusta ja opetustyön tukemisen lähtökohdaksi syntyi koulukuraattori- ja koulupsykologitoiminta. Koulukuraattorin toiminta määriteltiin ennen kaikkea ennaltaehkäiseväksi toiminnaksi, sekä sosiaaliturvan ja sosiaalityön asiantuntijaksi koulussa. Koulukuraattorin työn suuntaviivana toimii oppilashuoltokomitean muodostamat koulun sosiaalityön tavoitteet ja sisällöt. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017.)

2.4 Luokanopettajan työ ja perusopetus

Luokanopettajalla on korkeatasoinen teoreettinen koulutus kasvatustieteistä tai kasvatuspsykologiasta, minkä lisäksi hän omaa vahvat menetelmälliset taidot. Hänen vastuullaan on alakoulun oppilaat, eli 1–6.-luokkalaiset. Työskentely perustuu perusopetuslakiin (628/1998) ja opettaja on vastuussa oppilaiden opetussuunnitelman mukaisesta opetuksesta. (Opetushallitus 2014.) Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (986/1998) määrittelee luokanopettajan kelpoisuuden seuraavasti:

”pätevä luokanopettaja on suorittanut kasvatustieteen maisterin tutkinnon, vähintään 60 opintopisteen tai vähintään 35 opintoviikon laajuiset peruskoulussa tai perusopetuksessa opettavien aineiden ja aihekokonaisuuksien monialaiset opinnot sekä vähintään 60 opintopisteen tai vähintään 35 opintoviikon laajuiset opettajan pedagogiset opinnot; kasvatustieteellisistä tutkinnoista ja opinnoista annetun asetuksen (530/1978) mukaisen kandidaatin tutkinnon sekä 1 kohdassa tarkoitetut opinnot; tai Islannissa, Norjassa, Ruotsissa tai Tanskassa vähintään kolmivuotiseen koulutusohjelmaan perustuvan peruskoulun luokanopettajan tutkinnon.” (Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 986/1998).

Perusopetuslain (628/1998) mukaan perusopetuksen tavoitteena on oppilaan kasvun tukeminen yhteiskunnan jäseneksi opettamalla tarpeellisia tietoja ja taitoja elämään. Opetuksen on oltava yhteiskunnallista sivistystä ja tasa-arvoa edistävää, ja sen tulee tukea oppilaiden edellytyksiä osallistua koulutukseen sekä kehittää itseään. (Perusopetuslaki 628/1998.) Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet

tarkentavat sekä valtakunnallista, että paikallisesti toteutettavaa opetuksen järjestämistä laissa säädetyllä tavalla. Perusopetuksen arvoperustaa johtaa oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen. Kaikilla on oikeus kasvaa täyteen potentiaaliinsa, ja siihen tarvitaan kannustusta sekä kokemusta kohdatuksi tulemisesta. Tämä onnistuu, kun oppilas kokee olevansa arvostettu ja hänen hyvinvoinnillaan on merkitystä. (Opetushallitus 2014.)

3 Yhteistyön lähestymiskulmat

3.1 Yhteistyön lähtökohta

Koulukuraattorin ja luokanopettajan moniammatillisen yhteistyön viitekehyksenä on käytetty oppilashuollossa kuvattua oppilaiden hyvän oppimisen edistämistä, joka on koko kouluhenkilöstön yhteinen tavoite (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017). Moniammatillista yhteistyötä edistää riittävä perehtyminen itselle vieraan ammattiryhmän toimintatapoihin sekä avoin asenne työskennellä erilaisten ammattiryhmien osallisuuden rajapinnoilla. Sen lisäksi yhteistyön pelisääntöjen epäselvyyksiä (Peltola ym. 2018) ehkäisevänä seikkana pidetään tässä opinnäytetyössä yhdessä jaettua ymmärrystä yhteistyön tavoitteesta ja keinoista.

Luokanopettajan ja koulukuraattorin yhteinen lähtökohta oppilaiden hyvän oppimisen edistävään työhön pohjautuu tässä opinnäytetyössä positiiviseen psykologiaan. Sosiaalialan asiakastyössä positiivinen psykologia toimii voimavara- ja ratkaisukeskeisen työskentelyotteen lähtökohtana, mitä käytetään tässä raportissa koulukuraattorin lähestymiskulmana peruskoulun kontekstissa (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka ja Saarnio 2009.)

Luokanopettajan työssä positiivinen psykologia toimii positiivisen pedagogiikan lähtökohtana, joka toimii tässä raportissa luokanopettajan lähestymiskulmana yhteistyössä koulukuraattorin kanssa. (Uusitalo-Malmivaara 2014.) Seuraavaksi

perehdytään tarkemmin näihin kahteen lähestymiskulmaan. Positiivinen psykologia kuvataan sosiaalialan voimavara- ja ratkaisukeskeisen lähestymiskulman yhteydessä.

3.2 Voimavara- ja ratkaisukeskeinen työskentelyote

Koulukuraattori on oppilaitoksen sosiaalialan asiantuntija (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017.) Voimavara- ja ratkaisukeskeinen työskentelyote on yksi merkittävimmistä sosiaalialan asiakastyön lähestymistavoista. Tämän taustalla on positiiviseen psykologiaan pohjautuva ratkaisukeskeinen lyhytterapia, jossa ongelmien rinnalle nostetaan kyvyt, resurssit, voimanylähteet, ratkaisut ja voimavarat. Siinä korostetaan ihmisen voimavaroja ongelmien sijaan. Se ei kuitenkaan tarkoita, että ongelmat kiistetään tai niistä ei puhuta, sillä ne kuuluvat jokapäiväiseen elämään. Työskentelyn keskiössä on tukea asiakasta löytämään omia jo olemassa olevia voimavaroja, joiden avulla hän pystyy ratkaisemaan itse arjen haasteitaan. Tällöin asiakastyöhön sisältyy asiakkaan henkilökohtaisten voimavarojen kartoitus, johon asiakas vedetään aktiiviseksi osallistujaksi mukaan. (Mäkinen ym. 2009.)

Sosiaalialan asiakastyön voimavara- ja ratkaisukeskeisen työskentelyotteen periaatteisiin kuuluu tulevaisuuteen suuntautuva positiivinen tavoitetila, joka on helppompaa nähdä ja saavuttaa, kun se voidaan jotenkin kuvitella. Asiakastyössä toivotun tavoitetilan kuvittelemisen apuna voidaan käyttää erilaisia kysymyksiä, kuten ihme-kysymyksiä, selviytymiskysymyksiä tai myönteisiä poikkeuksia selvittäviä kysymyksiä. Ongelmista keskustellessa voi myös hyödyttää kekseliäitä, luovia, jopa absurdeja, selityksiä tyyppillisten puutteista tai häiriöistä puhumisen sijaan. (Mäkinen ym. 2009.)

Sosiaalialan asiakastyön voimavara- ja ratkaisukeskeisessä työskentelyotteessa voidaan hyödyntää taidelähtöisiä menetelmiä, jolloin taiteen muotoja käytetään asiakkaan tukena omien ongelmanratkaisujensa löytämiseen. Työskentelyn tavoite painottuu taiteellisen prosessin aikana syntyvien oivallusten ja havaintojen laajentamiseen käsillä olevan ongelman ratkaisuun. Taiteen tekemisessä voidaan käyttää

apuna ihmekysymyksiä, joissa esimerkiksi kysytään ”Jos ihme tapahtuisi, mikä olisi paras mahdollinen lopputulos?” tai ”Jos sinulla olisi kaikki valta vaikuttaa, mitä tekisit?”. (Mäkinen ym. 2009.)

Ihmisen voimavaroihin luetaan kaikkia niitä onnistumisen tunteita sisältäviä asioita, joita hän osaa, voi ja jaksaa tehdä tai tavoittaa. Voimavaroja voi löytää ihmisestä itsestään sekä hänen elinympäristöstään. Voimavaroja voi jaotella fyysisiin, psyykkisiin ja sosiaalisiin voimavaroihin. Fyysisiä voimavaroja voi löytyä asuinolosuhteista, joita ovat esimerkiksi asuinpaikkakunta, erilaisten palvelujen saatavuus ja niiden läheisyys tai kodin fyysiset tilat ja varustus. Fyysisiin voimavaroihin vaikuttavat myös ihmisen terveydentila ja ikään liittyvät seikat. Sosiaalisia voimavaroja voidaan löytää ihmissuhteista ja niiden tarjoamasta tuesta sekä ihmisen omat sosiaaliset taidot. Psyykkisiä voimavaroja voi tuoda itsetuntemus, motivaatio ja tunnetaidot sekä kognitiiviset taidot, kuten muisti, ajattelu ja oppimiskyvyt. (Mäkinen ym. 2009.)

Positiivisen psykologian näkökulmasta ihmisen psyykkisiin voimavaroihin luetaan luontevahvuudet, joita voidaan löytää jokaiselta ihmiseltä. Luontevahvuuksia voidaan hyödyntää voimavaroina ongelmien ratkaisussa. Lotta Uusitalo-Malmivaara kirjoittaa osuvasti: ”Vahvuudet ovat työskentelymme ja olemisemme parhaita työkaluja, joista ei ole hyötyä, jos emme niitä käytä”. Henkilökohtaiset luontevahvuudet ovat ei-kognitiivisia ja niiden hyödyntämisen nähdään mahdollistavan muun muassa kognitiivisen tiedon hyväksikäytön. Tärkeintä on vahvuuksien tunnistaminen, jonka jälkeen niitä voi tietoisesti opetella hyödyntämään. (Uusitalo-Malmivaara 2014.)

Uusitalo-Malmivaara (2014) kirjoittaa Petersonin ja Seligmanin vuonna 2004 alulle laittamasta Values in Action (VIA) eli Hyveet toiminnassa -hankkeesta. Hankkeen lähtökohtana oli hyveiden, hyvien asioiden ja hyvän luonteen diagnosointi ja käyttöön ottaminen ongelma- ja sairauskeskeisyyden vastapainoksi. Hankkeessa luokiteltiin maailmanlaajuisesti ja kautta aikojen tunnustettuja ihmisen hyviä luonteenpiirteitä, hyveitä (taulukko 1). Luokittelun pohjana toimivat kuusi päähyvettä, jotka ovat viisaus, rohkeus, inhimillisyys, oikeudenmukaisuus, kohtuullisuus ja henkisyys. Hyveet jakautuvat 24 luontevahvuuteen, joita käytetään työvälineinä hyveiden toteuttamisessa. Luontevahvuuksia ovat esimerkiksi ystävällisyys, sinnikkyys,

oppimisen ilo ja itsesäätely. (Uusitalo-Malmivaara 2014.) Seuraavana on Taulukko 1. listattuna luonteenvahvuudet, sekä meidän muokkauksemme niistä adjektiiveiksi.

HYVE	HYVETTÄ KUVAAVAT LUONTEENVAHVUUDET VIA-mittarissa	HYVETTÄ KUVAAVAT LUONTEENVAHVUUDET ADJEKTIIVEINA opinnäytetyömme tuotoksessa
I VIISAUS JA TIETO Tiedon hankkimiseen ja käyttöön liittyvät kognitiiviset vahvuudet.	1. Luovuus 2. Uteliaisuus 3. Oppimisen ilo 4. Avomielisyys / Avarakatseisuus 5. Näkökulmanottokyky	1. Luova/kekseliäs 2. Utelias 3. Oppimisesta iloitseva 4. Avomielinen/Avarakatseinen 5. Erilaisia näkökulmia havaitseva
II ROHKEUS, EMOTIONAALISET VAHVUUDET Tarvitaan päämäärien saavuttamiseen vastarintaa (sisäistä tai ulkoista) kohdatessa.	6. Totuudellisuus 7. Urheus 8. Sinnikkyys 9. Into	6. Totuudenmukainen 7. Urhea 8. Sinnikäs 9. Innokas
III INHIMILLISYYS, SOSIAALISET KYVYT Tarvitaan toisista huolehtimiseen ja ystävystymiseen.	10. Ystävällisyys 11. Rakkaus 12. Sosiaalinen älykkyyys	10. Ystävällinen 11. Rakastava 12. Sosiaalisesti älykäs
IV OIKEUDENMUKAISUUS Tarvitaan yhteisössä elämiseen.	13. Reiluus 14. Johtajuus 15. Ryhmätyötaidot	13. Reilu 14. Johtajamainen 15. Taitava ryhmätyöskentelijä
V KOHTUULLISUUS Kyky vastustaa liioittelua ja ylenpalttisuutta	16. Anteeksiantavuus 17. Vaatimattomuus 18. Harkitsevaisuus 19. Itsesäätely	16. Anteeksiantavainen 17. Vaatimaton 18. Harkitsevainen 19. Kohtuullinen
VI HENKISYYS Kyky antaa ilmiöille laajempaa merkitystä.	20. Kauneuden arvostus 21. Kiitollisuus 22. Toiveikkuus 23. Huumorintaju 24. Uskonnollisuus	20. Kauneutta arvostava 21. Kiitollinen 22. Toiveikas 23. Huumorintajuinen 24. Uskonnollinen

Taulukko 1. Luonteenvahvuudet VIA-mittarissa (Uusitalo-Malmivaara 2014) sekä muokkauksemme ne adjektiiveiksi.

Hyveet toiminnassa -hankkeessa kehitettiin VIA-mittari, jonka avulla ihminen voi kartoittaa omia luonteenvahvuuksiaan. VIA-mittaria voidaan tarjota jo 10-vuotiaille itsenäisesti tehtäväksi, kunhan aikuinen selittää ensin yksittäisten vahvuuksien merkitykset. (Uusitalo-Malmivaara 2014.)

3.3 Positiivinen pedagogiikka

Positiivinen pedagogiikka pohjautuu positiiviseen psykologiaan, jonka tavoitteena on suunnata ongelmakeskeisyyteen vakiintuneita ajattelu- ja toimintamalleja kohti myönteisiä ominaisuuksia ja voimavaroja. (Kumpulainen, Mikkola, Rajala, Hilppö & Lipponen 2014, 227). Ojalan (2017) mukaan positiivisen psykologian keskeisiä ajatuksia ovat muun muassa hyvän elämän pohtiminen ja sen edistäminen sekä oppiminen suhtautumaan elämään myönteisellä tavalla. Sen perustana toimii universalismi: ihmisillä on samat ominaisuudet ja perustarpeet sijainnistaan riippumatta. (Ojala 2017, 12, 21).

Luokanopettajan keskeinen työväline on positiivinen pedagogiikka, mikä pohjautuu näkemykseen lapsesta aktiivisena toimijana. Kokemusten ilmaisu, itsensä toteuttaminen ja sosiaaliset suhteet vaikuttavat lapsen oppimiseen ja hyvinvointiin. (Kumpulainen ym. 2014, 225–227). Positiivisen pedagogiikan perusajatuksiin kuuluu muun muassa lapsen vahvuuksien tunnistaminen oppimisen edellytyksenä, jossa vahvuudet ohjaavat opettajan pedagogista toimintaa. Keskiössä pidetään vahvuuksien ja voimavarojen havainnointia ongelmakeskeisen ajattelumallin sijaan. Positiivisen pedagogiikan menetelmänä toimii esimerkiksi lapselle tarjottu visuaalisen ilmaisun mahdollisuus jäsentää maailmaansa ja kuvata kokemuksiaan. Visuaalinen ilmaisu voi tarjota lapselle myös symbolisen etäisyyden vaikeisiin asioihin, sekä tehdä näkymättömästä näkyvän, jolloin siihen on helpompi vaikuttaa. Positiivinen pedagogiikka rohkaisee lapsia tarkastelemaan omaa ainutlaatuista elämänsä myös yhdessä muiden kanssa, luoden yhteisiä merkityksenantoja. (Uusitalo-Malmivaara 2014.)

3.4 Lähestymiskulmat oppimaan oppimisen edistämiseen

Sekä voimavara- ja ratkaisukeskeisen, että positiivisen pedagogiikan yhteisenä tekijänä nähdään oppilaan voimavarojen ja vahvuuksien nostaminen keskiöön ongelmien sijaan. Mahdollisten haasteiden olemassaoloa ei kielletä, vaan oppilaassa havaittu hyvä otetaan avuksi haasteiden ratkaisemiseksi. Molemmissa

lähestymiskulmissa peruskoulun oppilas kohdataan aktiivisena toimijana, jonka vahvuuksia, voimavaroja ja mielenkiinnon kohteita hyödynnetään vipuvoimana koulutyöskentelyssä. Myös yleinen asennoituminen elämän hyvyteen ja valoisaan tulevaisuuteen nousevat molemmissa tärkeiksi. (Kumpulainen ym. 2014; Mäkinen ym. 2009; Ojala 2017; Uusitalo-Malmivaara 2014.)

Eroavaisuus voimavara- ja ratkaisukeskeisen ja positiivisen pedagogiikan välillä näkyy lähinnä käytännön työtehtävien tavoitteissa. Molemmat ammattilaiset kohtaavat oppilaan koulun kontekstissa uuden oppimisen näkökulmasta. Luokanopettajan näkökulma oppilaan uuden oppimisen seikkoihin liittyvät lähtökohtaisesti perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden määrittelemiin tavoitteisiin (Opetushallitus 2014). Koulukuraattorin tehtäviin sisältyvät sosiaalityön näkökulmasta oppilaan hyvinvoinnin osa-alueet ja toimintaympäristöt, jossa peruskoulu on osana kokonaisuutta (Mäkinen ym. 2009). Tällöin kuraattori kohtaa oppilaan, uuden oppimisen näkökulmasta, lähinnä koulutyöskentelyssä suoriutumisen ja huomioi laajasti siihen vaikuttavia seikkoja. Kuraattori voi toimia oppilaan tukena ja kontaktihenkilönä myös kouluyhteisön ulkopuolisten toimijoiden kanssa. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017.) Koulukuraattorin ja luokanopettajan moniammatillisen yhteistyön tavoite tarkennetaan tässä raportissa 3.–6. -luokka-asteiden oppilaiden oppimaan oppimisen taitojen edistämiseen. (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017; Mäkinen ym. 2009; Opetushallitus 2014.)

Oppiminen on elinikäistä toimintaa. Jatkuvan oppimisen avulla ihminen pysyy aktiivisena ja kytköksissä elämään. (Lonka 2020). Oppiminen on aktiivinen kokemus, joka tapahtuu yksin tai yhdessä tekemällä, ajattelemalla, suunnittelemalla ja arvioimalla. Keskeistä oppimisen kannalta on kehollisuus, aistit ja kieli. Myönteiset tunnekokemukset ja oppimisen ilo motivoivat itsensä kehittämistä. Elinikäisen oppimisen perustana pidetään oppimaan oppimisen taitojen kehittymistä. Jokaisella on oma tapansa oppia, ja sen tiedostamista tuetaan aktiivisesti koulussa. Näin ollen oppilas kykenee edistämään oppimistaan ja toimimaan itseohjautuvasti. Uudet käsitteet linkitetään aiemmin opittuun, jolloin opittujen asioiden ymmärrys syvenee. Oppilaan oma kokemus itsestään oppijana, mielenkiinnon kohteet ja tunteet vaikuttavat

oppimiseen. Myös minäkuva, pystyvyys ja itsetunto vaikuttavat oppilaan itse itselleen asettamiin tavoitteisiin. (Opetushallitus 2014, 17.)

Jokaisella vuosiluokalla on erityinen tehtävänsä perusopetuksessa, jotka kuvataan perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 3.–6. luokkien laaja-alaisen oppimisen tavoitteisiin sisältyvät oppimaan oppimisen taidot, niiden tunnistaminen sekä kehittäminen. Sen keskeisiä teemoja ovat itsensä hyväksyminen sekä omien rajojen tunnistaminen ja oikeuksiensa puolustaminen. Opettajan tehtävä on ohjata oppilaita ymmärtämään velvollisuutensa, kannustaa rakentamaan vuorovaikutukseen sekä kiinnittää erityistä huomiota oppilaan tuen tarpeisiin. (Opetushallitus 2014.)

4 Aiemmat opinnäytetyöt

Tuoreita oppilashuollon moniammatillisen yhteistyön käytännön työvälaineistä tehtyjä opinnäytetöitä löysimme vähän. Nostamme tarkasteluun Pauliina Koskelan (sosionomi YAMK) opinnäytetyön (2020), jonka ydintarkoituksena oli saada koulujen henkilökunnalle yhteinen käsitys käytännön oppilashuoltotyöstä. Opinnäytetyön tarvetta perusteltiin sekä oppilas- ja opiskelijahuollon lakiuudistuksen käytännön toteutuksen että kouluhenkilöstön moniammatillisen yhteistyön epäselvyyksillä. Koskelan taustatutkimuksessa kuvattiin työntekijöiden välisiä epäselvyyksiä lähinnä oppilashuoltotyön vastuun ja tehtävien jakautumisen, tiedonsiirron sekä salassapidon kysymyksissä. Esimerkiksi lainmukaiset salassapidon ja tiedonsiirron epäselvyydet koettiin ongelmiksi. Koskelan opinnäytetyö tuotti työvälaineen, joka oli käsikirja oppilas- ja opiskelijahuoltoon Padasjoen esi- ja perusopetukselle sekä lukiolle. Käsikirjaan koottiin lainmukaisia toimintaohjeita siihen kuka, miten ja keiden kanssa missäkin tilanteessa tulee toimia oppilaiden asioissa, ja keneltä voi tarvittaessa kysyä neuvoa. Koskela nostaa käytännön toimintaohjeiden rinnalle yhtä tärkeäksi kouluhenkilöstön yleisen ilmapiirin vahvistamisen, jossa oppilashuoltotyö otetaan luonnolliseksi osaksi kaikkien päivittäiseen työhön. (Koskela 2020.)

Sosionomi (AMK) Jonna Tammisen (2022) opinnäytetyön tarkoituksena oli lisätä tietoisuutta koulukuraattorin työnkuvasta sekä etsiä työn kehittämiskohteita. Hänen kokoamansa kirjallisuuskatsaus kuvasi kuraattorin työn kehittymistä nykyiseen muotoonsa sekä millaista käytännön työ on nykypäivän Suomessa. Tarkastelimme opinnäytetyöstä koulukuraattoreiden esittämiä kehittämistarpeita. Kehittämistarvetta esitettiin koulussa tehtävän sosiaalityön tarkoituksen ja tehtävien kirkastamisessa sekä oman alansa asiantuntijuuden rohkeampaa tarjoamista koko kouluyhteisön hyödyntämiseen. Myös yhteistyötaitojen kehittämistä kaikkien kouluyhteisön ammattilaisten kanssa sekä ehkäisevän työn lisäämistä esitettiin. (Tamminen 2022.)

Kenties tuorein opinnäytetyö löytyi vuodelta 2023, jossa tarkasteltiin toisen asteen opetushenkilöstön kokemuksia koulukuraattorin kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja sen kehittämismahdollisuuksista. Laadullisessa tutkimuksessa selvisi opettajien kokevan koulukuraattorin tärkeäksi osaksi kouluyhteisöä. Opettajat kokivat oppilaiden asioiden menevän eteenpäin, kun tehdään yhteistyötä koulukuraattorin kanssa. Kehitysideoiksi mainittiin ennaltaehkäisevän ja yhteisöllisen työn lisääminen sekä korostettiin yhteisten käytäntöjen luomisen tärkeyttä. (Ben Hassine 2023.)

5 Opinnäytetyön lähtökohdat

5.1 Toimeksiantajana LeaDo -oppimiskeskus

Opinnäytetyön pohjana toimi henkilökohtainen mielenkiinto koulussa tehtävää sosiaalityötä kohtaan. Opinnäytetyön toimeksiantajana on LeaDo-oppimiskeskus, joka on peruskouluun suunnattu pedagoginen innovaatio. LeaDon innovaattori Lea Tornberg on luokanopettajan työssään saanut innoituksensa korostaa jokaisen oppilaan yksilöllisiä mielenkiinnon kohteita, kykyjä ja taitoja. LeaDo -oppimiskeskuksen kehittämän toiminnanohjausjärjestelmän avulla oppilaan oppimisprosessia ohjataan siten, että se tukee monipuolisesti oppilaan omatoimisuutta ja edistää hänen ymmärrystään sekä mahdollisuuksiaan oppia itselleen luontaisimmalla tavalla. Toiminnanohjausjärjestelmä toimii luokanopettajalle konkreettisena opetuksen työvälineenä.

Luokkatilanteissa LeaDo toimii hybridinä, jossa oppilaille voi tarjota tehtäviä sähköisellä alustalla sekä tulosteina. (Tornberg 2023.)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa (Opetushallitus 2014) on seitsemän laaja-alaista oppimisen kategorialla: 1. ajattelu ja oppimaan oppiminen; 2. kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu; 3. itsestä huolehtiminen ja arjen taidot; 4. monilukutaito; 5. tieto ja viestintäteknologian osaaminen; 6. työelämätaidot ja yrittäjyys sekä 7. osallistuminen, vaikuttaminen ja kestävän tulevaisuuden rakentaminen. LeaDo -oppimiskeskuksessa on täydennetty näitä seitsemää kategorialla vielä kahdella kategorialla: 8. luovuus ja voimavarat sekä 9. unelmat ja toiveet. Nämä yhdeksän kategorialla toimivat LeaDon toiminnanohjausjärjestelmän ja siihen liittyvän taskuston perustana (kuva 1).

Kuva 1. LeaDon taskusto.

LeaDo-toiminnanohjausjärjestelmään on luotu oppimispolkuja, joissa on erilaisia oppilaille tarjottavia tehtäviä. Oppimispolkujen aiheet voivat liittyä esimerkiksi johonkin oppiaineeseen tai oppimaan oppimisen taitoihin. Oppimispolun aiheeseen liittyviä yksittäisiä tehtäviä kutsutaan oppimiskorteiksi. Oppimispolussa voi olla 1–9 oppimiskorttia, joissa on hyödynnetty eri oppimisen kategorioita. Luokkatilanteessa

opettaja voi valita kullekin oppitunnille soveltuvia oppimiskortteja, jotka hän voi sijoittaa joko taskustoihin tai vaikkapa tulosteena opetuksensa työvälineeksi. (LeaDo 2023.)

LeaDon käyttäjät voivat suunnitella, jakaa ja hyödyntää toinen toistensa opetuksen työvälineitä. LeaDo edistää opettajien välistä yhteistyötä, jossa kaikenlaiset opettajien opetuksen suunnitelmat ja ideat ovat yhteistä pääomaa ja yksittäisen opettajan työtaakka keventyy. Eniten tästä hyötyvät lopulta oppilaat, jotka saavat monipuolisia mahdollisuuksia koulutyöskentelyynsä (Tornberg 2023.) Opinnäytetyömme tuotos laajentaa LeaDon pääkäyttäjien eli opettajien välistä yhteistyötä myös koulukuraattorin kanssa tehtävään moniammatilliseen yhteistyöhön.

5.2. Tarkoitus, tavoite ja tuotos

Opinnäytetyömme ydintarkoitus on koulukuraattorin ja luokanopettajan moniammatillisen yhteistyön edistäminen. Opinnäytetyön tavoitteena on yhdistää koulukuraattorin ja luokanopettajan näkökulmia oppilaiden hyvän oppimisen edistävässä tehtävässä. Tämä tapahtuu luomalla konkreettinen yhteistyön väline eli tuotos, jossa on sekä luokanopettajan että koulukuraattorin työmenetelmiä. Yhteistyön viitekehyksenä on peruskoulun yhteisöllisen oppilashuollon moniammatillinen ennaltaehkäisevä työ. Tämä tarkentuu työvälineessä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa kuvattuihin 3.–6.-luokkalaisten oppimaan oppimisen tehtäviin.

6 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

6.1 Toiminnallinen opinnäytetyö

Opinnäytetyömuodon valinnassa tavoite ja tilanne ohjaavat lopullista valintaa. Toiminnallisen opinnäytetyön vaihtoehto tutkimuksellisen opinnäytetyön sijaan vastaa

selkeimmin toimeksiantajien toiveita saada opiskelijoiden opinnäytetöinä työelämää kehittäviä hankkeita. Toiminnallinen opinnäytetyö tuottaa aina jonkinlaisen tuotoksen. Tuotoksen valinnassa kiinnitetään huomio opinnäytetyön ydintarkoitukseen ja tavoitteisiin, johon tuotos pyrkii vastaamaan. Toiminnallisuuden tarkoitus on tuottaa ammatilliseen työelämään konkreettinen tuotos, esimerkiksi ohjeistuksen tai oppaan muodossa. Toiminnallisessa opinnäytetyössä on myös tutkimuksellinen osa-alue, mutta kokonaiskuvassa painopiste on toiminnallinen, jossa toiminta suuntautuu käytännön työelämään. (Vilkkä & Airaksinen 2004.)

Toimeksiantajamme LeaDo -oppimiskeskuksen yhtenä tavoitteena on tarjota käytännön työelämään soveltuvia konkreettisia työvälineitä. Päädyimme toiminnalliseen opinnäytetyöhön, koska opinnäytetyössämme on toimeksiantaja työelämästä ja toimeksiantajana on tuottaa suoraan työtehtäviin hyödynnettävä konkreettinen työväline, eli tuotos.

6.2 Prosessia ohjaava malli

Konstruktivisen prosessimallin ydintä ovat suunnittelu, vaiheistaminen, toiminnassa oppiminen, osallisuus, tutkimuksellinen kehittämisote sekä kehittämistoiminnan ymmärtäminen ja hallinta (Salonen 2013). Toiminnallisen opinnäytetyön prosessimallina käytämme konstruktivistista mallia sen monipuolisuuden vuoksi. Prosessin läpi tapahtuva arviointi ja vuorovaikutus tukevat opinnäytetyöstämme syntyvää tuotosta työelämälähtöiseen tarpeeseen.

Konstruktivistisen prosessimallin ensimmäinen vaihe on aloitusvaihe, joka on koko kehittämistoiminnan liikkeelle paneva voima. Se käynnistyy kehittämistarpeen ilmaisemisesta tiettyyn toimintaympäristöön, sekä siihen liittyvistä toimijoista ja heidän sitoutumisestaan kehittämistehtävään. Toisena vaiheena on kehittämistyön kannalta tärkein vaihe, suunnitteluvaihe. Tuolloin tehtävän ideaa kirkastetaan, rajataan ja kiteytetään huolellisesti kirjalliseen suunnitelmaan. (Salonen 2013.)

Prosessimallin kolmas vaihe on esivaihe, jossa tekijät siirtyvät "kentälle" eli kehittämistyön varsinaiseen toimintaympäristöön. Käytännössä tämä voi olla ajallisesti lyhyehkö, lähinnä suunnitelman läpilukua ja tulevan organisointia.

Neljäs vaihe eli työstövaihe on toiseksi tärkein vaihe kehittämistyössä, jolloin suunnitelma konkretisoituu kaikkien kehittämistyön osatekijöiden kohdalla: toimijoiden, kehittämistyön menetelmien, materiaalien ja aineistojen ja dokumentointitapojen kohdalla. Tässä vaiheessa työskentely aktivoi monet ammatilliset kyvyt, kuten vastuullisuuden, itsenäisen työskentelyn, suunnitelmallisuuden, epävarmuuden sietokyvyn ja itsensä kehittämisen. Toisaalta vaihe tarjoaa työskentelystä vastaaville henkilöille tärkeitä toiminnassa oppimisen paikkoja, jossa myös ohjauksen tarve ja vertaistuki ovat oleellisia. Viidennessä vaiheessa, viimeistelyvaiheessa, sekä tuotos, että raportointi viimeistellään lopulliseen muotoonsa. Viimeisessä vaiheessa valmis tuotos esitellään ja kehittämistyö päätetään. (Salonen 2013.) Kuvaamme opinnäytetyön prosessin vaiheiden käytännön toteutukset luvussa seitsemän.

6.3 Osallistavat ja tiedonhankinnan menetelmät

Toiminnallisen opinnäytetyön tietopohjaa kerätessä on ensisijaisen tärkeää pohtia, millaista tietoa opinnäytetyön tueksi tarvitaan. Toiminnallisen opinnäytetyön tutkimuksellinen tiedonhankinnan osuus tehdään lähinnä selvityksenä, jolla kuvataan tuotteen toteutustapaa ja usein riittää niin sanottu suuntaa antava tieto. Selvitys toimii ennen kaikkea tiedonhankinnan apuvälineenä. Kun selvityksessä tavoittelee kokonaisvaltaista ymmärtämistä tietyistä ilmiöstä, laadullinen tutkimusmenetelmä on toimiva sen toteuttamisessa. Toiminnallinen opinnäytetyö on tuotokseen tähtäävää työn kehittämistä, jonka ydintä on eri vaiheisiin kuuluvia toimijoita, joiden välinen dialoginen vuorovaikutusmenetelmä korostuu. (Vilkkä & Airaksinen 2004.) Kehittämistoiminta edellyttää ihmisten aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta (Toikko & Rantanen 2009, 89), jonka vuoksi käytimme dialogista vuorovaikutusmenetelmää sekä tiedonhankinnassa että osallistavana menetelmänä.

Dialogista vuorovaikutusta Vänskä, Laitinen-Väänänen, Kettunen & Mäkelä (2014) kuvaavat siten, että keskustelijat työستävät käsiteltävää asiaa yhteisenä prosessina. Dialogi mahdollistaa työskentelyn läpinäkyvyyden, jossa osapuolet tietävät mitä on tapahtumassa ja miten ne liittyvät yhteisiin tavoitteisiin. Dialogisessa keskustelussa ei suoraan pyritä vielä mihinkään päätökseen, vaan näkökulmien laajentaminen ja yhteinen ymmärrys auttavat jatkossa päätöksiä tekemisessä. (Vänskä ym. 2014.)

Laadullisen tutkimusmenetelmän teemahaastattelun keinoilla voi kerätä tietoa haastatteleamalla konsultaationa asiantuntijoita kasvotusten, puhelimitse tai sähköpostilla. Aineiston laadun kriteerinä toimii se, kuinka hyvin ja monipuolisesti se linkittyy opinnäytetyön tavoitteisiin, mutta varsinainen aineiston analysointi ei ole välttämätöntä. Toiminnallisen opinnäytetyön tiedonhankinnan osuus jää usein pieneksi resurssien priorisoinnin vuoksi. (Vilkkä & Airaksinen 2004.)

Tiedonhankinnassa hyödynsimme myös laadullisen tutkimusmenetelmän teemahaastattelun keinoja. Teemahaastattelu on keskustelu, jonka pyrkimyksenä on selvittää asioita tutkimuksen aihepiiriin liittyen. Se eroaa tavallisesta keskustelusta siten, että se on tavoitteellista tiedonhankintaa tutkijan aloitteesta. Haastattelun aihealueet on etukäteen määriteltä, mutta kysymyksiä ei ole tarkkaan muotoiltu. (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018). Valitsimme teemahaastattelun saadaksemme tietoa opinnäytetyöhömme liittyvästä toimintaympäristöstä ja siihen liittyvistä seikoista. Tavoitelimme kokonaisvaltaisempaa ymmärrystä myös perehtymällä aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen ja tuoreimpiin tutkimuksiin, joiden avulla rakensimme teoreettisen viitekehyksen.

6.4 Arviointimenetelmät

Kehittämistyön analyyttisimpana osana pidetään arviointia. Siinä ei arvioida yksittäistä toimintaa, vaan kyseessä on eri toimijoiden välinen neuvottelu. Kerätty tieto eli arviointiaineisto arvioidaan prosessin aikana, ja sen pohjalta täsmennetään kehittämistoimintaa. Toisin sanoen arviointi ohjaa toimintaa. (Toikko & Rantanen 2009, 82–83.)

Opinnäytetyön oppimisprosessin tehtävä on toiminnallisessa opinnäytetyössä kokonaisuuden arviointi kriittisesti tutkivalla asenteella. Toiminnallisen opinnäytetyön arvioinnin kohteena ovat kehittämistyön idea, jossa huomioidaan idean kuvaus, asetetut tavoitteet, teoreettinen viitekehys ja tietoperusta sekä kohderyhmä. Tärkein arvioinnin kohde on tavoitteiden saavuttaminen. Nämä kuvataan raportointiosuudessa tutkimusviestinnän keinoin sekä kriittisesti tutkivalla asenteella, jossa kuvataan mitkä tavoitteet saavutettiin ja mitkä eivät sekä muuttuivatko tavoitteet ja miksi. Oman arvioinnin tueksi jonkinlaisen palautteen kysyminen kohderyhmältä ehkäisee arvioinnin jäämistä vain subjektiiviseksi. Palautteessa pyydetään kommentoimaan opinnäytetyössä asetettujen tavoitteiden saavuttamista, tuotoksen toimivuutta ja ammatillista merkitystä tavoitteissa asetetulla tavalla. Myös opinnäytetyön kiinnostavuuden, innovatiivisuuden ja ammatillisesti kehittävän näkökulman kysyminen eri toimijoilta sisältyy palautteeseen. (Vilkkä & Airaksinen 2004.)

Kivipellon (2008) mukaan osallistavassa arvioinnissa eri toimijat osallistetaan arviointiin, jotta tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus toteutuvat. Periaatteena on, että ihmiset ovat itse kehittämässä heitä koskevia asioita, ja kaikilla on tasavertainen mahdollisuus osallistua. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi arvioinnin antamista sanallisesti, kirjallisesti tai kuvallisesti. Tärkeintä on, että jokainen kokee voivansa vaikuttaa. Osallistavaan arviointiin sisältyy suunnittelu, tiedonkeruu ja sen käsittely sekä arviointitulosten koonti. Osallistavan arvioinnin keskiössä on dokumentointi läpi koko prosessin. (Kivipelto 2008.) Nämä kuvataan raportointiosuudessa tutkimusviestinnän keinoin sekä kriittisesti tutkivalla asenteella. Huomio keskittyy siihen, mitkä tavoitteet saavutettiin ja mitkä eivät sekä muuttuivatko tavoitteet ja miksi. Käytämme opinnäytetyössämme osallistavaa arviointia, sillä kyseessä on kehittämistyö.

7 Kehittämistyön prosessin vaiheet

7.1 Toiminnan aloitus ja suunnittelu

Konstruktivistisen prosessimallin aloitusvaihe on koko kehittämistoiminnan liikkeelle paneva voima. Se käynnistyy kehittämistarpeen ilmaisemisesta tiettyyn toimintaympäristöön, sekä siihen liittyvistä toimijoista ja heidän sitoutumisestaan kehittämistehtävään. (Salonen 2013.)

Opinnäytetyömme aloitusvaiheessa keväällä 2023 saimme kehittämistehtävän, joka nousi toimeksiantajamme tarpeesta. Toimeksiantajana toimivan LeaDo -oppimiskeskuksen innovaattori Torberg oli opinnäytetyömme kontaktihenkilönä. Alkuperäinen kehittämistehtävän aiheeksi annettiin "sosiaalialan skaalaaminen innovatiivisella tavalla luokanopettajien tueksi".

Kävimme runsaasti dialogista keskustelua WhatsApp-viestein sekä videopuheluin toimeksiantajamme kanssa hankkiaksemme tietoa LeaDo:n toimintaperiaatteista ja -ympäristöstä sekä sen linkittämisestä opinnäytetyöhön. Toimeksiantajamme kuvasi opinnäytetyön tarvetta kysymyksillä: mitä sosiaalialan osaamista antaisitte peruskoulun opettajille, jotka ottaisivat sen avosylin vastaan. Kysymyksiä oli myös kuinka korjaavaa työtä voisi muuttaa ennaltaehkäisevämmäksi työksi ja voisiko opettaja ratkaista osan oppilaiden ongelmista jo luokassa, ennen kuin ne vaativat esimerkiksi kuraattorin apua. Tähän sisältyi pohdintaa miten oppilaiden piilevät tuen tarpeet huomattaisiin mahdollisimman varhain. Keskusteluissa poimimme hänen puheistaan yhtymäkohtia sosiaalialan asiakastyön teoriapohjaan, josta alkoi muotoutua idea, kuinka vastata ilmaistuun tarpeeseen opinnäytetyössämme.

Toisena vaiheena oli kehittämistyön kannalta tärkein vaihe, suunnitteluvaihe. Tuolloin tehtävän ideaa kirkastetaan, rajataan ja kiteytetään huolellisesti kirjalliseen suunnitelmaan. (Salonen 2013). Opinnäytetyömme aiheita rajattiin ja tarkennettiin esitettyjen tarpeiden pohjalta. Teoriapohjana tuotokselle toimi varsin väljästi "sosiaalialan asiakastyön menetelmien skaalaamista opettajien työn tueksi".

Opinnäytetyöltä toivottiin tuotosta, jonkinlaisen työvälineen muodossa alakoulun opettajille. Toimeksiantajamme toivoi opinnäytetyön tarkentuvan lopulta oppilaan oppimaan oppimiseen.

Opinnäytetyön teoriapohjana oli sosiaalialan asiakastyö, josta rajattiin tuotokseen asiakassuhteen aloitusvaiheeseen liittyviä voimavarojen ja vahvuuksien kartoituksen menetelmiä. Tuotosta suunniteltiin opettajalle työvälineeksi, johon sisällytettiin erilaisia oppilaille tarjottavia tehtäviä, kartoittaakseen heidän voimavarojaan ja vahvuuksiaan.

Kirjoitimme opinnäytetyön suunnitelmaa kevästä 2023 syksyyn 2023, pyytäen välillä siihen toimeksiantajalta arviointia. Suunnitelmaan osallistettiin LeaDo:n kautta yksi yläkoulun kuraattori. Tällöin mukana suunnitelmassa olivat käytännön työelämästä toimijoina sekä opettaja että kuraattori. Heiltä pyydettyjen arviointien pohjalta opinnäytetyön kirjallinen suunnitelma muokattiin lopulliseen muotoonsa. Kun me opiskelijat, Karelian ohjaava opettaja ja toimeksiantaja olivat hyväksyneet suunnitelman, tehtiin opinnäytetyön toimeksiantosopimus loppuvuodesta 2023. Sopimuksen jälkeen opinnäytetyömme prosessi eteni konstruktivistisen prosessimallin esi- ja työstövaiheeseen.

7.2 Toiminnan esi- ja työstövaihe

Konstruktivistisen prosessimallin kolmas vaihe on Salosen (2013) mukaan esivaihe, jossa tekijät siirtyvät ”kentälle” eli kehittämistyön varsinaiseen toimintaympäristöön. Käytännössä tämä voi olla ajallisesti lyhyehkö, lähinnä suunnitelman läpilukua ja tulevan organisointia. (Salonen 2013.) Kehittämistyömme esivaihe toteutui lähinnä tuotoksen testauksen organisointina. Kuraattori, jonka kanssa olimme yhteydessä, toimi yläkoulun kuraattorina, joten hänen koulustaan ei löytynyt testaukseen sopivaa kohderyhmää. Tämän vuoksi hän yhdisti meidät alakoulun koulukuraattorille, jonka kanssa jatkoimme tuotoksen testauksen järjestelyä. Tässä kohtaa me opiskelijat mietimme, milloin olisi sopiva ajankohta tuotoksen testaukselle, ja päädyimme lukuvuoden alkuun. Näin ollen sovimme tuotoksen testauspäivän tammikuulle 2024.

Esivaiheessa alkoi myös materiaalien suunnittelu ja valmistaminen, ennen sen lähettämistä käytännön työelämään testattavaksi. Työvälineen pohjaksi loimme ensimmäisen raakaversion (liite 1). Työväline rajattiin kohdistumaan alakoulun 3.–6.-luokka-asteille. Listasimme 24 luonteenvahvuutta, joita muokkasimme ymmärrettävämpään muotoon adjektiiveiksi kyseiselle kohderyhmälle. Tehtävien suunnitteluun saimme inspiraatiota lapsuudesta tutuista ”Ystäväni”-kirjoista. Kirjojen ideana oli, että kukin pyysi ystäviään vastaamaan omaan ”Ystäväni”-kirjaan. Kirjassa oli valmiita kysymyksiä, jotka olivat esimerkiksi mistä tykkäät, mitä harrastat tai missä olet taitava jne. Näiden pohjalta aloimme suunnitella kysymyksiä, joihin vastaamalla oppilas voi kertoa itselleen tärkeistä asioista opettajalle.

Työvälineen kysymyksien suunniteltiin toimivan voimavarojen ja vahvuuksien kartoittajina. Myös mahdollisen kuraattorin tuen tarpeen muodostuessa oppilas voisi ottaa kartoituksen mukaansa kuraattorin luokse mennessään. Voimavarojen ja vahvuuksien kartoitusta tarkennettiin oppilaiden luonteenvahvuuksien kartoitukseen sekä niiden tarkasteluun syvemmin. Tästä syntyi tuotoksen ensimmäinen tehtävä: omien luonteenvahvuuksien valitseminen. Tehtävässä ei asetettu rajaa sille, kuinka monta vahvuutta oppilas voi valita, jotta nähdään miten paljon tai miten vähän vahvuuksia hän itse valitsee. Tällä pyrittiin saamaan tietoa siitä, miten oppilas näkee itsensä. Seuraavan tehtävän ytimenä oli yhden valitun luonteenvahvuuden tutkiminen piirtämällä tai maalaamalla, sillä useamman tarkastelu saattaisi olla turhan haastavaa. Viimeisessä tehtävässä ohjattiin oppilasta kertomaan itsestään piirtämällä tai kirjoittamalla: missä hän on hyvä, mitä hän tykkää tehdä, mitä hän ihailee ja mitä hän toivoo.

Viimeistelimme suunnittelemamme tuotoksen. Teimme tiedotteen oppilaiden huoltajille (liite 2), joiden lapset tulisivat osallistumaan testaukseen. Testauksen yhteyteen valmistimme arviointilomakkeet oppilaille (liite 3) ja opettajalle (liite 4). Lähetimme valmistamamme materiaalit sähköpostitse yhteistyöhön lupautuneelle koulukuraattorille, jonka lisäksi lähetimme työvälineen raakaversion (liite 1) myös sähköisessä muodossa toimeksiantajallemme.

Neljäs vaihe eli työstövaihe on toiseksi tärkein vaihe kehittämistyössä, jolloin suunnitelma konkretisoituu kaikkien kehittämistyön osatekijöiden kohdalla: toimijoiden, kehittämistyön menetelmien, materiaalien ja aineistojen ja dokumentointitapojen kohdalla. (Salonen 2013.)

Kehittämistyömme työstövaihe huipentui käytännön testaukseen työelämässä, jossa korostui koulukuraattorin ja luokanopettajan roolit. He testasivat yhteistyönä tekemäämme tuotoksen raakaversioita (liite 1) kahdella oppitunnilla tietyn 3.-6-luokka-asteen oppilasryhmän kanssa. Emme päässeet itse paikalle aikataulullisista syistä johtuen.

Testaus toimi sekä osallistavana tiedonhankinnan että arvioinnin menetelmänä. Ensin hankimme tietoa työväliseen toimivuudesta testauttamalla sitä, jonka jälkeen pyysimme kirjallista palautetta eri toimijoilta eli 18 oppilaalta, jotka osallistuivat testaukseen, luokanopettajalta, kahdelta koulukuraattorilta sekä toimeksiantajaltamme. Oppilailta kysyimme palautetta tehtävien ymmärrettävyydestä ja käytännöllisyydestä. 14 oppilasta ymmärsi mitä piti tehdä ja neljä oppilasta ei osannut sanoa. Kaksi oppilasta kertoi ohjeiden olleen epäselvät. 13 oppilasta vastasi piirtämisen olleen tuotoksen paras tehtävä.

Opettajalta pyydettiin arviointia palautelomakkeella (liite 4) tuotoksen selkeydestä, kuten missä olisi parannettavaa, mikä oli hyvää, saiko hän uutta ymmärrystä sosiaalialalta sekä käyttäisikö hän tuotosta jatkossa. Palautteessa tuotosta kuvattiin selkeänä, mutta vahvuuksien piirtämistä haastavana tehtävänä. Lisäksi osaa vahvuuksista pidettiin kyseenalaisina (söpö), ja osaa oli vaikea ymmärtää. Sosiaalialan ymmärrystä hän ei kokenut saavansa lisää. Opettaja kertoi käyttävänsä opetuksessaan jo samankaltaisia tehtäviä, mutta kommentoi: "taiteen ja vahvuuksien yhdistämistä olisi kiinnostavaa työstää pidemmälle". Sähköpostilla kysytyyn vapaamuotoiseen palautteeseen, koulukuraattori vastasi ohjeistuksen olevan puutteellinen. Tehtävä, jossa tuli tarkastella luonteenvahvuutta taidelähtöisten menetelmien kautta, eli piirtämällä miltä vahvuus voisi näyttää, oli vaikea ymmärtää. Näin ollen opettaja ja koulukuraattori ohjeistivat oppilaita piirtämään voimaeläimen.

Yläkoulun kuraattorilta sähköpostilla pyydettyssä, teemahaastattelun menetelmää hyödyntäen, vapaamuotoisessa arvioinnissa nousi esille työvälineen hyödynnettävyyden olevan heikko kuraattorin asiakastyön alkuvaiheen kartoituksena. Tähän vaiheeseen liittyi paljon meidän opiskelijoiden pohdintaa, miten sosiaalialaa voi käytännössä skaalata opettajien työtehtäviin. Opinnäytetyön aikataulua pidennettiin ja peruskoulun käytännön työhön haettiin lisää ymmärrystä pääasiassa kirjallisuudesta ja tutkimuksista, mutta myös keskustelemalla vapaa-ajalla tuttavien kanssa.

Keskustelujen ja pohdinnan lomassa otimme toimeksiantajaamme yhteyttä ja pidimme palaverin, dialogisen keskustelun menetelmällä, videopuhelun välityksellä. Pysyimme sanallista palautetta tuotoksesta, johon toimeksiantajamme vastasi toivovansa tuotoksen olevan syväluotaavampi. Näin ollen päätimme tehdä tiiviimmin yhteistyötä toimeksiantajamme kanssa. Saimme luokanopettaja Tornbergin valmistaman oppimispolun ”Minä oppijana ja osana luokkaa”, jolla pyritään saamaan näkyvämmäksi jokaisen oppilaan henkilökohtaisia oppimaan oppimista edistäviä seikkoja. Tämä oppimispolku toimi mallina LeaDo:n toiminnanohjausjärjestelmästä, johon kehittämistyömme tuotos, eli työväline, sovitetaan. Meidän tehtäväksemme määräytyi oppimispolun täydentäminen sosiaalialan voimavara- ja ratkaisukeskeisellä työotteella, jonka teimme luomalla ”Minä oppijana ja osana luokkaa” -oppimispolkuun osan b) ”Minä oppijana”. Näin ollen kehittämämme oppimispolku toimii jatko-osana opettajan luomalle oppimispolulle, jolloin opettajan luoma osio on a) ja meidän luomamme osio on b).

Lähdimme työstämään ”Minä oppijana” oppimispolkua saatujen palautteiden pohjalta. Ensiksi korjasimme tehtävien vahvuudet VIA-mittarissa (Uusitalo-Malmivaara 2014) käytettyihin luontevahvuuksiin, jotka muokkasimme adjektiiveiksi. Sen jälkeen lähdimme jatkokehittämään voimaeläimen piirtämistehtävää, sillä se oli osoittautunut menestykseksi tuotoksen testauksessa. Käytimme tehtävän ohjeistukseen sosiaalialan asiakastyön ihmekysymys-menetelmää. Syväluotaavuutta toimme lisäämällä tehtäviä tavoitteelliseen koulutyöhön ja arviointiin liittyen, sillä ne liittyvät vahvasti sosiaalialan osaamiseen.

Arviointeja hyödynnettiin tiedonlähteenä tuotoksen muokkaamisessa lopulliseen muotoonsa ja sen yhteydessä tarkensimme opinnäytetyömme teoriapohjaa. Sen sijaan, että opettaja ottaisi sosiaalityön keinoja itsenäisesti työhönsä, opinnäytetyön ydintarkoitus kirkastettiin edistämään koulukuraattorin ja luokanopettajan moniammatillista yhteistyötä. Nostimme tavoitteeksi yhdistää kuraattorin ja opettajan hyvän oppimisen näkökulmia moniammatilliseen yhteistyöhön. Tämä konkretisoitui tuotokseen eli yhteiseen työväläneeseen.

7.3 Toteutuksen tarkistus ja viimeistely

Salosen (2013) mukaan konstruktiivisen mallin viimeiset vaiheet ovat tarkistus, eli arviointi, ja viimeistelyvaihe. Tarkistusvaihe on eritelty omaksi vaiheekseen teroittaen vaiheen merkityksellisyyttä, vaikka arviointia tapahtuu läpi prosessin. Tarkistusvaiheessa syntynyttä tuotosta tarkastellaan yhdessä eri toimijoiden kanssa ja palataan joko takaisin työstövaiheeseen tai siirrytään viimeistelyvaiheeseen. Viimeistelyvaihe vaatii yllättävän kauan aikaa, sillä viimeisteltävänä on sekä tuotos että raportti. Näistä kahdesta muodostuu yhdessä toiminnallinen opinnäytetyö. (Salonen 2013, 18.)

Kehittämistyössämme tuotoksen arviointi ja tarkistus tapahtui ensimmäisen kerran testauksen pohjalta saaduista kommentteista tammikuussa 2024, ja näin ollen palasimme takaisin esi- ja työstövaiheeseen. Tärkeimpänä seikkana koimme vastata toimeksiantajan tarpeeseen tuotoksen syväluotaavuudesta. Tuotos muotoutui lopulliseen muotoonsa huhtikuussa 2024, jolloin se lisättiin LeaDo -toiminnanohjausjärjestelmään. Tämän lisäksi tuotos lähetettiin kahdelle koulukuraattorille sekä luokanopettajalle lopullista arviointia varten.

8 ”Minä oppijana” -työväline

8.1 ”Minä oppijana” -oppimispolku

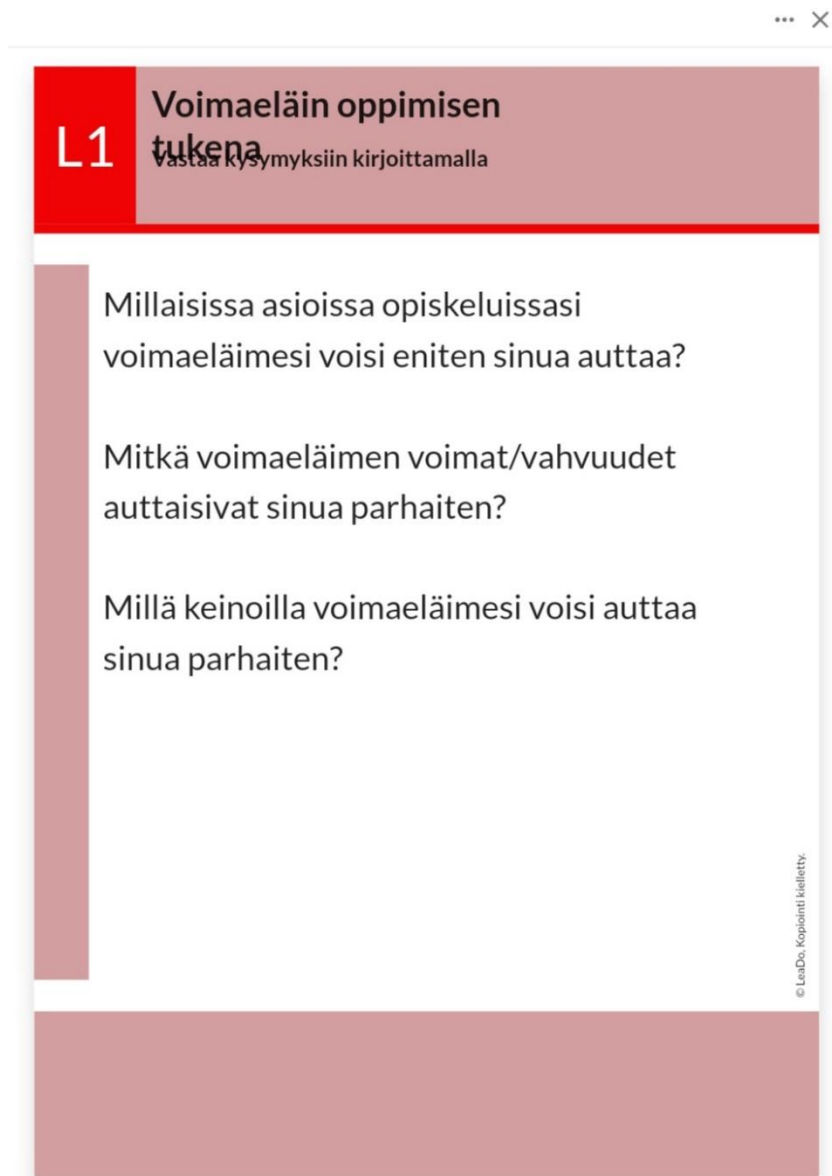
Opinnäytetyömme kehittämistyönä, eli tuotoksena, syntyi koulukuraattorin ja luokanopettajan yhteinen työväline nimeltään ”Minä oppijana”, joka sovitettiin LeaDo -oppimiskeskukseen. Kuvaamme työvälinettä lähinnä yleisellä tasolla, koska se kuuluu toimeksiantajamme, eli LeaDon liikesalaisuuden piiriin ja on pääasiassa sen käyttäjien hyödynnettävissä. Sovimme toimeksiantajan kanssa, että jaamme raportissamme vain yhden kuvan (s. 19. kuva 1.) oppimiskorteista, selkiyttämään työvälineen kuvausta.

Kokonaisuutena ”Minä oppijana” -oppimispolku on opetuksen työväline, joka sisältää kaksi osaa. Oppimispolun ensimmäinen osa a) on luokanopettajan ja LeaDo:n innovaattorin kehittämä ”Minä oppijana ja osana luokkaa”. Osa a) toimi myös kehittämistyössämme mallipohjana. Kehittämistyömme varsinaisena tuotoksena syntyi oppimispolun toinen osa b), joka täydentää oppimispolun kokonaisuutta sosiaalialan voimavara- ja ratkaisukeskeisen työskentelyotteen menetelmillä. Kokonaisuudessaan oppimispolussa siis yhdistyvät sekä koulukuraattorin (voimavara- ja ratkaisukeskeinen työote) että luokanopettajan (positiivinen pedagogiikka) näkökulmia. Oppimispolun tehtävien avulla oppilas voi tuoda näkyvämmäksi sekä itselleen, että aikuisille henkilökohtaisia näkemyksiään oppijana.

Kehittämämme Oppimispolun osa b) koostuu yhdeksästä oppimiskortista. Jokainen oppimiskortti sisältää erilaisia oppilaille tarjottavia tehtäviä ja ne liittyvät seikkoihin, jotka tukevat 3. – 6-luokkalaisten oppimaan oppimista. Luontevinta oppimispolku on tarjota oppilaalle heti lukukauden alussa, jotta oppimisen taidot olisivat hyödynnettävissä konkreettisesti läpi lukukauden. Oppimispolkua on selkeintä edetä korttien numerojärjestyksessä, koska ne täydentävät aiempia tehtäviä. Myös joitakin yksittäisiä kortteja tai tehtäviä voi poimia käyttöön. Yhden oppimiskortin tekemiseen varataan aika noin 15 minuuttia – kaksi tuntia.

Tehtävät liittyvät pääasiassa omien luontevahvuuksien havaitsemiseen ja niiden hyödyntämiseen. Luontevahvuudet muokkasimme adjektiiveiksi helpottamaan yksittäisen sanan merkityksen ymmärtämistä. Adjektiivien avulla niillä voi kuvata, millainen henkilö on tietyn luontevahvuuden valossa. Esimerkiksi ystävällisyys - sanan muutimme muotoon ystävällinen. Muokkaukset näkyvät taulukossa sivulla 14. Tehtäviin voi vastata kirjoittamalla tai piirtämällä. Oppimiskorteissa ohjataan tarkastelemaan mitä yksittäisillä luontevahvuuksilla tarkoitetaan yleisellä tasolla, miten ja millaisissa tilanteissa niitä voi hyödyntää tai toisaalta käyttää väärin. Tehtäviä voi tehdä yksin, parin kanssa tai ryhmänä. Sen jälkeen oppilasta ohjataan valitsemaan omia luontevahvuuksiaan sekä pohtimaan miten niitä voi parhaiten hyödyntää omassa koulutyöskentelyssään.

Yhdessä oppimiskortissa oppilasta ohjataan piirtämään salaiseksi koulutyön apulaiseksi oma voimaeläin. Tässä hyödynnetään taidelähtöisiä menetelmiä, joilla tavoitellaan itse taiteellisen prosessin aikana oppilaalle syntyviä oivalluksia koulutyöskentelynsä. Tämä pohjautuu voimavara- ja ratkaisukeskeiseen työskentelyyn liittyvään toivotun tavoitetilan visuaaliseen esittämiseen, jolloin se on helpompi tavoittaa. Myös oppilaan mahdollisten oppimishaasteiden kuvaamiseen voimaeläin tuo sopivaa etäisyyttä sekä tukee niiden kertomista luovalla tavalla, ongelmista puhumisen sijaan.

Kuva 1. "Minä oppijana" -oppimispolun oppimiskortti.

Kuvassa 1. näkyy esimerkki LeaDoon sovitetusta oppimiskortista, joka kehittämissyössämme liittyy voimaeläimen luomiseen. Mielikuvituksellisen voimaeläimen piirtämiseen oppilasta tuetaan apukysymyksien avulla, jotka pohjautuvat voimavara- ja ratkaisukeskeisessä työskentelyssä käytettyihin ihmekysymyksiin. (Mäkinen ym. 2017.) Kysymyksinä ovat esimerkiksi millaisia ihmeellisiä taitoja, kykyjä, luontevahvuuksia tai supervoimia voimaeläin tarvitsee toimiakseen parhaimmalla mahdollisella tavalla apulaisena omassa koulutyöskentelyssä.

Oppimiskorteissa on myös tehtävä oppilaan henkilökohtaisen tavoitteen asettamiseen koulutyöskentelyyn kuluvalle lukukaudelle. Tässä kortissa oppilasta ohjataan ilmaisemaan tavoitteen asetteluun liittyviä mahdollisia tuen tarpeitaan, jolloin piilevätkin tuen tarpeet tulevat näkyvämmäksi. Kysymyksien avulla tavoite asetetaan niin pieneksi ja rajatuksi, että työntekijät voivat vastata siihen ennaltaehkäisevän työn varhaisen tuen keinoin. Kysymyksillä tarkastellaan, kuinka usein tavoitteen eteen täytyy ponnistella ja millaisissa tilanteissa. Niillä tuetaan myös pohtimaan, haluaako oppilas tukea tavoitteen saavuttamiseen ja millaista tukea. Lopuksi ohjataan tarkastelemaan, onko tavoite liian iso tai liian pieni

Lähtökohtaisesti työvälineen tärkein tehtävä on edistää luokanopettajan ja koulukuraattorin yhteistyötä, mikä toteutuu selkeimmin käytettäessä sitä yhdessä oppilaiden kanssa työskennellessä. Toisaalta oppimiskortteja voi hyödyntää myös molemmat itsenäisesti. LeaDo:n pääkäyttäjät ovat luokanopettaja ja tämä huomioiden työvälineen käyttöön kirjoitettiin luokanopettajalle ja koulukuraattorille mahdollisimman tiivis ja selkeä yhteinen ohjeistus (liite 5). Ohjeistuksessa kuvataan mihin "Minä oppijana" -työvälineellä pyritään ja miten sitä voi hyödyntää. Ohjeistuksen tarkoitus on myös rohkaista opettajia ottamaan tällä valmiilla yhteistyön välineellä koulukuraattori mukaan luokkatyöskentelyyn. Niiden avulla oppilasta ohjataan pohtimaan ja tuomaan näkyvämmäksi sekä itselleen, että aikuisille henkilökohtaisia näkemyksiään oppijana.

Oppimispolun viimeinen oppilaan tehtävä on arvioida oppimispolun sisältöä ja tehtäviä. Kysymykset liittyvät lähinnä siihen, vahvistiko oppimispolku oppilaan omaa käsitystä oppijana. Tätä varten poimimme Papunetin kuvapankista hymiöitä, eli pelkistettyjä kasvokuvia erilaisilla ilmeillä, joiden avulla oppilasta tuetaan oman palautteen antamiseen.

Opinnäytetyömme kehittämistyön tuotoksena syntyneellä työvälineellä vastattiin konkreettisesti toimeksiantajan tarpeisiin skaalata sosiaalialan osaamista luokanopettajan tueksi. Tarpeet kietoutuivat kysymyksiin, jotka liittyivät opettajan keinoihin ratkaista osan oppilaiden ongelmista jo luokassa ja piilevien tuen tarpeiden havaitsemiseen sekä korjaavan työn suuntaaminen ehkäiseväksi työksi. Näihin

vastasimme sosiaalialan ennaltaehkäisevän työn näkökulmilla sekä sosiaalityön voimavara- ja ratkaisukeskeisen työtteen menetelmillä, joita kuvasimme tämän raportin teoriaosuudessa. Opettajan ehkäisevä työ moniammatillisena yhteistyönä kuraattorin kanssa vahvistaa oppilaiden piilevienkin tuen tarpeiden havaitsemista ja niihin vastaamista.

8.2 Työvälineen arviointi

Lopullisesta työvälineestä pyysimme palautetta toimeksiantajaltamme, kahdelta koulukuraattorilta ja luokanopettajalta. Toimeksiantaja kommentoi tuotoksen olevan “selkeä, ehjä, monipuolinen ja riittävän syväälle luotaava kokonaisuus”. Alakoulun koulukuraattori kertoi yhteistyöhön rohkaisevan materiaalin olevan hyvä asia: “yhteiset tunnit ja materiaalit pitää valmistaa itse. Valmis materiaali madaltaa kynnystä yhteistyöhön”. Lisäksi hän piti “Minä oppijana” -oppimispolun kortteja hyvänä ideana. Häntä pohditutti kuitenkin, onko moniammatillisuuden lisäarvo ilmaistu tarpeeksi selkeästi. Kehitysideaksi hän ehdotti oppimispolun jakamista eri teemoihin, kuten minä oppijana, minä kaverina ja minä ryhmässä, jolloin kantavana voimana toimisivat vahvuudet. Lopuksi alakoulun koulukuraattori mainitsi tärkeäksi seikaksi myönteisen kuvan muodostumisen oppilaalle itselleen oppijana.

Yläkoulun kuraattorin palaute oli yhteneväistä ala-asteen koulukuraattorin palautteeseen: työväline edistää yhteistyötä. Työväline nähtiin toimivana ja ajankohtaisena. Tämän lisäksi sivuttiin koulukuraattorin läsnäoloa luokassa lukuvuoden alussa: mitä tutumpi aikuinen on kyseessä, sitä turvallisempi on hakeutua hänen puheilleen pienissäkin asioissa. Resurssisyydestä emme ehtineet saada luokanopettajan arviointia työvälineen lopullisesta versiosta.

Palautteiden perusteella voidaan todeta opinnäytetyön tuotoksen onnistuneen. Työväline edistää moniammatillista yhteistyötä olemalla käytännön työväline koulukuraattorille ja opettajille. Työvälineessä yhdistyy sekä sosiaalialan että luokanopettajan näkemyksiä ja lopullinen versio on luotu useiden eri toimijoiden palautteiden

pohjalta. Kehittämistyön prosessista tutkimusviestinnän tärkeimpänä välineenä toimii tämä opinnäytetyön raportti.

9 Pohdinta

9.1 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoitus oli edistää luokanopettajan ja koulukuraattorin moniammatillista yhteistyötä. Tätä tuettiin onnistuneesti tavoitteella, jossa yhdistettiin molempien ammattiryhmien näkökulmia oppilaan oppimisen edistämiseksi. Työvälineen tehtävillä tuetaan 3.–6.-luokkalaisten oppilaiden oppimaan oppimisen taitoja, joissa luontevahvuudet ovat keskiössä. Uusitalo-Malmivaara (2014) toteaa luontevahvuuksien merkityksen jäävän heikoksi, jos niitä ei osaa käytännössä hyödyntää.

Yhteisestä ”Minä oppijana” -työvälineestä löytyvät sekä kuraattorin osa b), että opettajan osa a) menetelmiä, mitkä edistävät vieraan ammattiryhmän toimintatapoihin tutustumista. Peltola ym. (2018) kuvaavat eri ammattiryhmien lähestyvän yhteisiä tehtäviä omista lähtökohdistaan käsin esimerkiksi koulutuksensa, työtehtäviensä, ammatillisten käytänteiden ja ammatti-identiteettinsä myötä. Tämä voi tuoda epäselvyyksiä ja ristiriitoja, mutta yhteistyötä edistää riittävä perehtyminen itselle vieraan ammattiryhmän toimintatapoihin, sekä avoin asenne ottaa niitä omaan työhönsä (Peltola ym. 2018). Työväline edistää koulukuraattorin ja luokanopettajan yhteistyötä poistamalla epäselvyyksiä siitä, mikä yhteistyön tavoite on ja miten sitä tehdään.

Koulukuraattorin ja luokanopettajan moniammatillisen yhteistyön viitekehyksenä toimi peruskoulun oppilashuolto, joka on koko kouluhenkilöstön yhteistyötä. Oppilashuollon tavoitteet toivat selkeyttävät raamit opinnäytetyön teoriapohjaan. Vaikka oppilashuollon tarkoitus on edistää ja ylläpitää oppilaiden hyvää oppimista (Gåsten-Salonen ja Mehtiö 2017), niin Peltola ym. (2018) toteavat kaikkien oppilashuollon huolen aiheiden liittyvän lopulta aikuisten, eli eri ammattilaisten, osallisuuden

rajapintoihin. Peruskoulun kontekstissa moniammatilliseen yhteistyöhön on siis nähty laajemminkin edistämisen tarvetta.

Sosiaalityön tutkija Bronstein (2019) toteaa moniammatilliseen yhteistyöhön vaikuttavan esimerkiksi rakenteelliset tekijät, kuten ajalliset rajoitteet. Oppilashuollon on tarkoitus toteutua ensisijaisesti ennaltaehkäisevänä työnä (Gråsten-Salonen & Mehtiö 2017). Opinnäytetyön kehittämistyön arviointiin osallistunut kuraattori kommentoi ehkäisevään työhön käytettävän ajan olevan riittämätön. Kuraattori kuvasi myös, kuinka opettajien kanssa yhteisten työvälineiden suunnittelu vie aikaa. Lundbom (2014) toteaa samaa asiaa, kuinka ehkäisevän työn isoin kysymys on, miten sitä käytännön työssä voidaan toteuttaa. Työväline on kehitetty nämä seikat huomioon. Työväline luotiin yhdessä LeaDo:n innovaattorina toimivan luokanopettajan kanssa, joten jo tuotoksen luomiseen sisältyi vahvasti moniammatillisen yhteistyön näkökulma. Moniammatillisen yhteistyön kantavina voimina pidimme jaettua ymmärrystä yhteistyön tavoitteesta, ja avoimuutta hyödyntää itselle vieraan ammattiryhmän työmenetelmiä.

Kivipelto (2008) korostaa niiden ihmisten osallistamisen merkitystä, joille kehittämistyötä tehdään. Kuraattorien, opettajien ja oppilaiden arvioinnit työvälineestä ohjasivat selkeimmin työvälineen kehittämistä. Työvälineen sisältöä tarkennettiin läpi koko kehittämistyön prosessin ajan. Heidän mukaansa esimerkiksi luonteenvahvuudet ovat peruskoulussa jo vahvasti käytössä, jonka vuoksi kehitimme luonteenvahvuuksien tarkastelua syväluotaavammaksi. Oppilaiden positiiviset palautteet voimaeläimen piirtämisestä toivat selkeyttä myös siihen, mikä koetaan merkitykselliseksi.

9.2 Luotettavuus ja eettisyys

Suomen opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) käsittelemään tieteellisiin tutkimuksiin liittyviä eettisiä kysymyksiä. Julkaisussaan (2023) TENK ohjeistaa hyvän tieteellisen käytännön (HTK) menettelytapojen noudattamisen kuuluvan myös korkeakoulujen opintoihin liittyvän opinnäytetyön toteutukseen. HTK-ohjeen perustana ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja

vastuunkanto. Luotettavuutta tuodaan tieteellisen toiminnan laadun varmistamisella. Rehellisyys huomioidaan avoimella raportoinnilla ja viestinnällä toiminnan eri vaiheissa. Arvostusta osoitetaan kaikkia toiminnan osapuolia kohtaan ja kannetaan vastuu tieteellisen toiminnan osatekijöistä ja niiden vaikutuksista. Nämä on otettava huomioon tieteellisen toiminnan menettelytavoissa läpi koko toiminnan elinkaaren. Tieteellisessä toiminnassa yhdistetään HTK-ohjeet sekä oman tieteenalan säännöt. (TENK 2023.) Sosiaalialan työntekijän keskeinen arvo on jokaisen ihmisen yhtäläinen ihmisarvo, josta työntekijä ei luovu muutoksien tai vaikkapa resurssipulan edessä. (Kananoja, Lähteinen & Marjamäki 2017).

Emme keränneet salassa pidettävää tietoa opinnäytetyömme tekemiseen, jolla varmistimme lähinnä lasten osallistamisen eettisesti kestäväällä tavalla. Lapsien osallistuminen tapahtui anonymisti, josta kerrottiin myös heidän huoltajilleen etukäteen lähetetyssä kirjeessä (liite 2). Tässä huomioitiin myös mahdollisuus esittää lisäkysymyksiä tai kieltää lapsensa osallistuminen. Myös lasten opettaja ja koulukuraattori pidettiin raportissa nimettömänä lasten yksityisyyden suojaamiseksi.

Toimeksiantajalle kehitettyä työvälinettä kuvatessa huomioimme yrityksen liikesalaisuuden piiriin kuuluvan materiaalin, jolloin työväline on kokonaisuudessaan vain LeaDon nähtävillä. Tuotoksen yhteydessä käyttämämme Papunet-kuvapankin hymiöt LeaDon henkilöstö korvaa itse kuvittamillaan hymiöillä, jolloin huomioitiin Papunetin tekijänoikeudet.

Hakalan (2022, 117) mukaan on syytä käyttää tuoreita ja luotettavia lähteitä, jotta aiheen käsittely on tarkoituksenmukaista. Tuoreet lähteet ja asioiden perusteleminen ovat osa luotettavuutta. Opinnäytetyön tekemisen perustana on, että kirjoittaa omaa tekstiä plagioinnin sijasta. Plagioinnilla tarkoitetaan toisen tekstin käyttämistä omanaan ilman lähdeviitteitä. Vaikka kaikkia lähdeviitteitä ei tarvitsekaan merkitä (esimerkiksi luennoilla kerrottu yleinen tieto), on silti hyvä merkitä lähdeviitteet. (Hakala 2022, 117.)

Esittelimme tässä raportissa kaikki opinnäytetyömme vaiheiden menetelmät ja keinot huolellisesti sekä totuudenmukaisesti. Lähdeviitteet kirjoitettiin kaikkiin raportin

osioihin, joista erotettiin selkeästi oma pohdinta. Kunnioitimme kaikkia osallisia sekä lukijoita pitämällä huolen siitä, ettemme johda ketään harhaan sekä raportoimme opinnäytetyömme läpinäkyvästi.

9.3 Ammatillinen kehitys

Sosionomin koulutuksen ammatilliseen kehittymiseen kuuluu kuusi kompetenssia, eli pätevyyden osaamisaluetta. Kompetenssit ovat 1) sosiaalialan eettinen osaaminen, 2) asiakastyön osaaminen, 3) sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, 4) kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, 5) tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen ja 6) työyhteisö-, johtamis-, ja yrittäjyysosaaminen. (Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto 2024.)

Kokonaisuutena pidimme opinnäytetyön prosessia sosionomin koulutuksen merkittävimpänä oppimiskokemuksena. Prosessin aikana kaikki kuusi sosionomin kompetenssia saivat lisää ymmärrystä lähinnä niiden soveltamisessa käytännön työelämään ja toimivat siten ammatillisesti kehittävänä. Erityisesti kasvoivat tutkimukselliset kehittämis- ja innovaatio-osaamisen taidot. Salonen (2013) kuvaa kehittämistyön työstövaiheeseen liittyviä ammatillisia kasvunpaikkoja, kuten epävarmuuden sietokykyä, vastuullisuutta, suunnitelmallisuutta ja itsensä kehittämistä. Ammatillisten taitojen kasvua tapahtui tilanteissa, joissa opinnäytetyömme alkuperäistä suunnitelmaa tarkennettiin ja rajattiin. Suunnitelman muutokset syntyivät lähinnä lisääntyneestä tiedosta peruskoulun käytännön työelämästä. Vastuu suunnitelman uudelleen muokkaamisesta sekä aikataulussa ja alkuperäisessä toimeksiannossa pysyminen haastoivat epävarmuuden sietokykyä. Konkreettisimmin epävarmuuden sietokykyä kasvattivat työskentely moniammatillisilla osallisuuden rajapinnoilla, jossa riittävän ymmärryksen saavuttaminen itselle vieraan ammattiryhmän käytänteistä selkiyttivät sekä omaa että muiden roolia kehittämistyössä.

9.4 Hyödynnettävyys ja kehitysideoita

Kehittämistyössämme syntynyt työväline voi toimia LeaDossa jatkokehittämisen pohjana yhteistyön edistämisen tavoitteissa myös muiden peruskoulussa työskentelevien ammattiryhmien välille. Opinnäytetyömme tuotos eli työväline ”Minä oppijana”, on lähtökohtaisesti LeaDon käyttäjien hyödynnettävissä.

Kehittämistyön eri toimijoiden kommentoissa moniammatillisen yhteistyön osallisuuden rajapinnoilla näkyi pohdintaa esimerkiksi siitä, jos kaikkien ammattiryhmien riittävä osallisuus ei ollut mahdollista. Esimerkiksi oppilaiden mielenterveyspalveluiden tarpeisiin ei ollut aina saatavilla riittävästi tukea tai niitä sai pitkän odotuksen jälkeen. Tässä näkyy tarvetta jatkotutkimuksiin siitä, kuka ja miten viime kädessä vastataan oppilaiden tuen tarpeisiin.

Oppilaiden lisääntyneisiin ja nopeaa tukea vaativiin tarpeisiin vastaaminen vei käytännön työssä yhä pienemmäksi ehkäisevän työn resursseja. Ehkäisevän työn tavoitteet ongelmien kärjistymisen estämiseksi nähtiin edelleen merkittävänä keinona pitää korjaavaa työtä vaativia resursseja maltillisempina. Resurssien rajallisuuden vuoksi, jatkokehittämistä ketterästi käyttöön otettaville ehkäisevän työn työvälineille, nähtiin tarpeellisenä. Tällöin työvälineet, yli ammattirajojen, vähentäisivät ehkäisevän työn suunnitteluun ja sen soveltamiseen käytettävää aikaa, ja vapauttaisi resursseja itse ehkäisevän työn toteuttamiseen. Ehkäisevän työn käytännön työvälineet turvaisivat myös eettisesti kestävästä työskentelystä peruskoulussa.

Lähteet

- Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista 986/1998.
- Ben Hassine, J. 2023. ”Yhteistyö voi olla myös johonkin positiiviseen liittyvää, eikä aina haasteisiin” Toisen asteen opetushenkilöstön kokemuksia ja kehittämismisideoita kuraattorin kanssa tehtävästä monialaisesta yhteistyöstä. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammattikorkeakoulututkiminto. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/789674/BenHassine_Jasmina.pdf. 11.4.2024
- Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. Teoksessa Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 5. uudistettu painos. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Gråsten-Salonen, H. & Mehtiö, M. 2017. Koulun sosiaalityö osana opiskeluhoitoa. Teoksessa Kananoja, A., Lähteinen, M. & Marjamäki, P. (toim.) Sosiaalityön käsikirja. Helsinki: Tietosanoma, 362–376.
- Hakala, J. 2022. Hyvä, parempi, valmis: Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki: Gaudeamus Oy.
- Helsingin kaupunki. 2023. Koulukuraattori. <https://www.suomi.fi/palvelut/koulukuraattori-kasvatuksen-ja-koulutuksen-toimiala-helsingin-kaupunki/>. 19.4.2023.
- Hirvonen, J., Hujala, A., Kekoni, T., Laulainen, S. & Mönkkönen, K. 2019. Moniammatillisuus käsitteinä ja käytänteinä. Teoksessa Kekuni, T., Mönkkönen, K. & Pehkonen, A. (toim.) Moniammatillinen yhteistyö: vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus, 12–32.
- Kananoja, A., Lähteinen, M., Marjamäki, P. 2017. Sosiaalityön käsikirja. 4. uudistettu painos. Helsinki: Tietosanoma. Celianet. 21.4.2023.
- Kivipelto, M. 2008. Osallistava ja valtaistava arviointi. Johdatus periaatteisiin ja käytäntöihin. 17/2008.
- Korhonen, P. 2013. Taidelähtöiset menetelmät. Mitä taidelähtöisillä menetelmillä tarkoitetaan? TAIKA-hanke 2008–2013. <https://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/taidelahtoiset-menetelmat/>. 24.7.2023.
- Koskela, P. 2020. Oppilas- ja opiskeluhoillon käsikirja. Työväline Padasjoen esiopetukseen, perusopetukseen ja lukioon. LAB-ammattikorkeakoulu. Sosionomi YAMK koulutusohjelma. Opinnäytetyö. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/333936/Opinn%E4ytety%F6,%20Pauliina%20Koskela.pdf?sequence=4>. 19.3.2024.
- Kumpulainen, K., Mikkola, A., Rajala, A., Hilppö, J. & Lipponen, L. 2014. Positiivisen pedagogiikan jäljillä. Teoksessa Uusitalo-Malmivaara, L. (toim.) Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS-kustannus, 224-242
- LeaDo. 2023. <https://www.leadof.fi/>. 22.4.2023.
- Lehikoinen, K. & Vanhanen, E. 2017. Taide ja hyvinvointi. Katsauksia kansainväliseen tutkimukseen. Taideyliopisto, Kokos-julkaisusarja 1/2017.
- Lonka, K. 2020. Oivaltava oppiminen. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Lundbom, P. 2014. Ehkäisevä työ käsitteenä ja toimintana. Teoksessa Pylkkänen, S. & Viitanen, R. (toim.) Ehkäisevä työ pedagogisesti. Humanistinen ammattikorkeakoulu, 8–14.

- Mäkinen, P. Raatikainen, E. Rahikka, A. Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. 1. painos. Helsinki: WSOY pro
- Ojala, M. 2017. Positiivinen psykologia. 2., uudistettu painos. Helsinki: Edita
- Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf. 10.03.2023.
- Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki 1287/2013.
- Papunet. 2024. Kuvapankki. Kehitysvammaliitto. <https://kuvapankki.papunet.net/>. 10.3.2024.
- Peltola, M., Suorsa, T., Karhu, J. & Soini, H. 2020. Huoli kytkeytyy osallisuuden rajapintoihin: Ammatillaisen arki oppilashuollon näyttämöillä. Aikuiskasvatustutkimus 40(2), 127–130. <http://jultika.oulu.fi/Record/nbnfi-fe2020090367362>. 11.03.2024.
- Perusopetuslaki 628/1998
- Pylkkänen, S. Viitanen, R. 2014. Ehkäisevä työ pedagogisesti. Humanistinen ammattikorkeakoulu. <https://www.humak.fi/wp-content/uploads/2015/03/Humak-ehkaiseva-tyo-pedagogisesti.pdf>. 20.3.2024
- Ristimäki, R. Kuraattori. Töölön yhteiskoulu ja aikuislukio. Haastattelu. 2.5.2024.
- Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI-henkilöstölle. <https://julkaisut.turkuamk.fi/isbn9789522163738.pdf>. 19.9.2023.
- Suomen ammattikorkeakoulujen sosiaalialan koulutuksen verkosto. 2024. Sosiaalialan tutkinnot ja kompetenssit. <https://www.sosiaalialanamkverkosto.fi/sosiaalialan-tutkinnot-ja-kompetenssit/>. 4.5.2024
- Tamminen, J. 2022. Koulusosiaalityö nykypäivän Suomessa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosionomin koulutusohjelma. Opinnäytetyö. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/704051/Opinnaytetyo_Tamminen_Jonna.pdf?sequence=2. 12.4.2024
- Toikko, T. & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korjattu painos. Tampere: Juvenes Print.
- Tornberg, L. 2023. Innovaattori. Haastattelu. 20.2.2023.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2023. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäiltyjen käsitteleminen Suomessa.
- Uusitalo-Malmivaara, L. 2014. Positiivisen psykologian voima. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. 2. painos. Helsinki: Tammi.
- Vänskä, K., Laitinen-Väänänen, S., Kettunen, T. & Mäkelä, J. 2014. Onnistuuko ohjaus? Sosiaali- ja terveystieteiden ohjaustyössä kehittyminen. Helsinki: Edita.

Tuotoksen suunnittelun raakaversio**YMPYRÖI SANAT, JOTKA KUVAAVAT SINUA.**

YSTÄVÄLLINEN SELIÄS	ILOINEN	UTELIAS	KEK-
AVULIAS	ENERGINEN	NAURAVAINEN	HASSU
ROHKEA	AIKAANSAAVA	REHELLINEN	NOPEA
INNOKAS PAS	HERKKÄ	RAUHALLINEN	REI-
KUUNTELEVAINEN	KOHTELIAS	TARKKA	AITO
URHEILULLINEN RENTO	SÖPÖ	KILTTI	

VALITSE YKSI YMPYRÖIMISTÄSI SANOISTA JA PIIRRÄ SE.

Minkä värinen se on? Mitä muotoja siitä tulee mieleen?

PIIRRÄ JA KIRJOITA.

OLEN HYVÄ...

LEMPIPUUHAANI...

IHAILEN...

TOIVON....

Kirje oppilaiden huoltajille

25.01.2024

Hei,

Olemme Karelia-ammattikorkeakoulun sosionomiopiskelijat Asta Korhonen ja Noora Mäentaka. Teemme opinnäytetyötä toimeksiantajallemme LeaDo:lle (www.leadof.fi), johon kehitämme 9–12-vuotiaiden lasten voimavarojen ja vahvuuksien kartoituksen taidelähtöisiä menetelmiä.

Menetelmiä testataan lapsenne luokassa viikolla 6 (05.- 09.02.24) koulupäivän aikana. Testauksessa lasten kanssa mukana ovat opettaja ja koulukuraattori Sanna Kokko. **Emme kerää lasten henkilötietoja eli menetelmien testaus tehdään täysin anonyymisti.** Testauksessa saatuja tietoja käytämme vain opinnäytetyömme kehittämistyössä.

Ilmoitathan opettajalle viimeistään perjantaina 02.02.2024, mikäli **et** toivo lapsesi osallistuvan menetelmien testaukseen.

Mahdolliset lisäkysymykset voi laittaa suoraan meille sähköpostiin: asta.korhonen@edu.karelia.fi tai noora.maentaka@edu.karelia.fi.

Osallistumisesta on meille suuri apu. Kiitos kun olette mukana!

Yhteistyöterveisin: Asta ja Noora

Palautelomake oppilaille

TÄSSÄ TEHTÄVÄSSÄ OLI KIVAA 😊

TÄSSÄ TEHTÄVÄSSÄ OLI KURJAA ☹️

PIIRRÄ KASVOT YMPYRÄÄN, MITÄ MIELTÄ OLIT TEHTÄVÄSTÄ. VOIT KIRJOITTA MYÖS PUHEKUPLAAN AJATUKSIASI.

😊 = YMMÄRSIN, MITÄ PITI TEHDÄ 😐 = EN OSAA SANOA ☹️ = EN YMMÄRTÄNYT

Palautelomake opettajalle

Oliko tuotos selkeä?

Mikä oli hyvää, missä olisi parannettavaa?

Saitko uutta ymmärrystä sosiaalialalta tuotoksen avulla?

Voisitko kuvitella käyttäväsi tuotosta jatkossa?

Vapaa palaute:

Ohjeistus luokanopettajalle ja koulukuraattorille työvälineen käyttöön

Oppimispolku "Minä oppijana" sisältää kaksi polkua: a) ja b).

Polku b) on suunniteltu luokanopettajan ja koulukuraattorin yhteistyötä edistäväksi työvälineeksi, jossa yhdistyvät positiivinen pedagogiikka ja sosiaalityön voimavara- ja ratkaisukeskeinen ajattelumalli. Parhaan hyödyn siitä saa, kun sitä käyttää luokkatilanteessa koulukuraattorin kanssa.

Oppimispolun tehtävien tärkein tavoite on vahvistaa 3.–6.-luokkalaisten oppimaan oppimisen taitoja. Siihen sisältyy myös tavoite ennaltaehkäistä moniammatillisena yhteistyönä oppimishaasteita, jolloin yhteistyössä havaittuihin, huomaamattomiinkin, tuen tarpeisiin vastaaminen ehkäisee ongelmien kärjistymistä.